

विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना

खप्तडछान्ना गाउँपालिका

बभ्रगाड जिल्ला, सुदूरपश्चिम प्रदेश

२०७९

विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति

खप्तडछान्ना गाउँपालिका

२०७९

विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना

खप्तडछान्ना गाउँपालिका

बझाङ जिल्ला, सुदूरपश्चिम प्रदेश

विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति

खप्तडछान्ना गाउँपालिका

२०७९

प्रकाशक:

खप्तडछान्ना गाउँपालिका

आर्थिक सहयोग:

राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण
(NDRRMA)

प्राविधिक सहयोग:

अर्थक्वेक सेफ्टी सोलुशन्स (ESS)

शुभकामना सन्देश : NDRRMA

शुभकामना सन्देश : कार्यकारी प्रमुख

(कृतज्ञता ज्ञापन : खप्तडछान्ना गाउँपालिका अध्यक्ष र उपाध्यक्षबाट योजना तर्जुमा र यसको कार्यान्वयनबारे सहयोगीलाई धन्यवाद दिँदै आफ्नो भनाइ राख्ने ।)

सारांश

नेपालमा बाढी, पहिरो, आगलागी, भूकम्प, हुरीबतास, असिना, जस्ता प्रकोपको कारण वर्षेनी ठूलो परिमाणमा जनधनको क्षति हुने गरेको छ। यी विभिन्न प्रकोपका कारण सिर्जित हुन सक्ने असरहरूलाई प्रायः अवस्थामा पूर्वतयारीका विभिन्न उपायहरूद्वारा न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ। जसका लागि प्रभावकारी स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना हुनु आवश्यक छ।

यसै सन्दर्भमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कामहरूलाई अभू प्रभावकारी बनाउनको लागि वि.सं २०७९ को जेठ २७ गतेका दिन १ दिने “स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमा कार्यशाला”, र सोही दिन जानकारी तथा संकलन र तथ्यांक प्रमाणीकरणको कार्य पनि सम्पन्न भएको थियो। सो विपद् सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा कार्यशाला र सर्वेक्षणले खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा भूकम्प, बाढी, पहिरो, वन्यजन्तु आक्रमण, हुरीबतास, चट्याङ्ग, आगलागी, असिना, खडेरी, सडक दुर्घटना, महामारी, र जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्रकोपहरूको पहिचान गरिएको छ।

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको अगुवाइमा राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (NDRRMA) को मार्गनिर्देशनमा र अर्थव्यवस्था सेप्टी सोलुशन्स (ESS) को प्राविधिक सहयोगमा यस विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना वि.सं २०७९ मा तयार भएको हो। नेपाल सरकारबाट स्वीकृत “विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६”, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीति कार्ययोजना २०१८-२०३० र स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीति कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ को आधारमा यो खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना, २०७९ निर्माण गरिएको छ।

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनाको

आवधिक परिमार्जन तालिका

यस खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना आवश्यकता अनुसार आवधिक रुपमा परिमार्जन गरिने छ । परिमार्जन गरिएको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा अद्यावधिक गरिएको छ ।

मिति	परिमार्जित अंश, उपखण्ड वा खण्ड	पाना नम्बर	परिमार्जन गर्ने संस्था

शब्द संक्षेप

ख.गा.पा.	खप्तडछान्ना गाउँपालिका
विजोव्यस	विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति
वविजोव्यस	वडा विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति
नि.मा.वि	निम्न माध्यमिक विद्यालय
नेरेसा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
उ.मा.वि	उच्च माध्यमिक विद्यालय
कि.मि.	किलोमिटर
मि.	मिटर
प्रा.वि	प्राथमिक विद्यालय
ESS	Earthquake Safety Solutions अर्थक्रेक सेफ्टी सोलुशन्स
LDCRP	Local Disaster and Climate Resilience Plan, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना
METEOR	Modelling Exposure Through Earth Observation Routines
VCA	Vulnerability and Capacity Assessment, संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा

विषय सूची

१. परिचय	१
१.१ खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय	१
१.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु	४
१.३ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व	४
१.४ योजनाको सीमा	४
२ प्रकोप, सडकटासन्नता र जोखिम विश्लेषण	५
२.१ अध्ययन अनुसन्धानमा आधारित प्रकोप विश्लेषण	५
२.२ तथ्यांकमा आधारित विपद् विश्लेषण	६
२.३ समुदायमा आधारित प्रकोपको पहिचान तथा जोखिम स्तरीकरण	८
२.४ प्रकोप जोखिम नक्सा विश्लेषण	९
२.५ नीति तथा बजेट विश्लेषण	११
२.६ सडकटासन्नता विश्लेषण	१२
३ विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक योजना	१७
३.१ दीर्घकालिन सोच तथा रणनीति	२०
४ कार्य योजना	२२
४.१ विपद् जोखिम बारे बुझाई	२२
४.१.१ प्रकोप बमोजिम जोखिमको आँकलन	२२
४.१.२ बहु-प्रकोप जोखिम आँकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय	२४
४.१.३ प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह	२५
४.१.४ विपद् जोखिम बारेको बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि	२६
४.२ विपद् जोखिम शासकिय पद्धतिको सुदृढीकरण	२७
४.२.१ संस्थागत संरचनाहरूको स्थापना एवं सुदृढीकरण	२७
४.२.२ कानूनी र नियामक संरचनाको निर्माण	२८
४.२.३ विपद् जोखिम सुशासनको लागि क्षमता अभिवृद्धि, सहकार्य र साभेदारी	३१
४.२.४ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशीताको सुनिश्चितता	३३
४.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता बृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन	३४
४.३.१ उत्थानशीलता बृद्धिमा लगानी प्रवर्द्धन	३४
४.३.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी बृद्धि	४१
४.३.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी प्रवर्द्धन	४२
४.३.४ जोखिम हिस्सेदारी, बीमा तथा सामाजिक सुरक्षा मार्फत विपद् उत्थानशीलता अभिवृद्धि	४३
४.४ प्रभावकारी प्रतिकार्य र पुनर्लाभ,पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणमा“अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” का लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण	४४
४.४.१ प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण	४४

४.४.२ विपद् पूर्वतयारीको लागि बहु-प्रकोप पूर्व सूचना प्रणालीको विकास	४७
४.४.३ समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रवर्द्धन	४८
४.४.४ विपद् पूर्व तयारीको लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढीकरण	४९
४.४.५ खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृद्धि	४९
४.४.६ पुर्नलाभ, पुनःस्थापना र सरक्षित पुनर्निर्माण प्रवर्द्धन	५१
५ योजना कार्यान्वयन रणनीति	६२
५.१ विस्तृत योजना तर्जुमा	६२
५.२ संस्थागत सुदृढीकरण	६२
५.३ कार्यान्वयनको लागि क्षमता अभिवृद्धि	६३
५.४ वित्तिय व्यवस्थापन	६३
५.५ प्रचार प्रसार	६५
५.६ सहकार्य र समन्वय	६५
६ अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा परिमार्जन	६६
६.१ परिचय	६६
६.२ विषयवस्तु तथा उद्देश्य	६६
६.३ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धित विद्यमान कानूनी व्यवस्थाहरु	६७
६.३.१ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४	६७
६.३.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४	६७
६.३.३ स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ ...	६७
६.३.४ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धित अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको प्रस्तावित स्वरूप	६८
६.३.५ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको निर्माण	६८
६.३.६ स्रोत विनियोजन (Allocation of Resources)	६८
६.३.७ अनुगमन तालिका तयार गर्नुपर्ने	६८
६.३.८ अनुगमन कार्यको लागि स्रोतको प्रबन्ध	६९
६.३.९ अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार	६९
६.३.१० अनुगमन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने	६९
६.३.११ अनुगमन विधि	७०
सन्दर्भ सामाग्रीहरु	७१

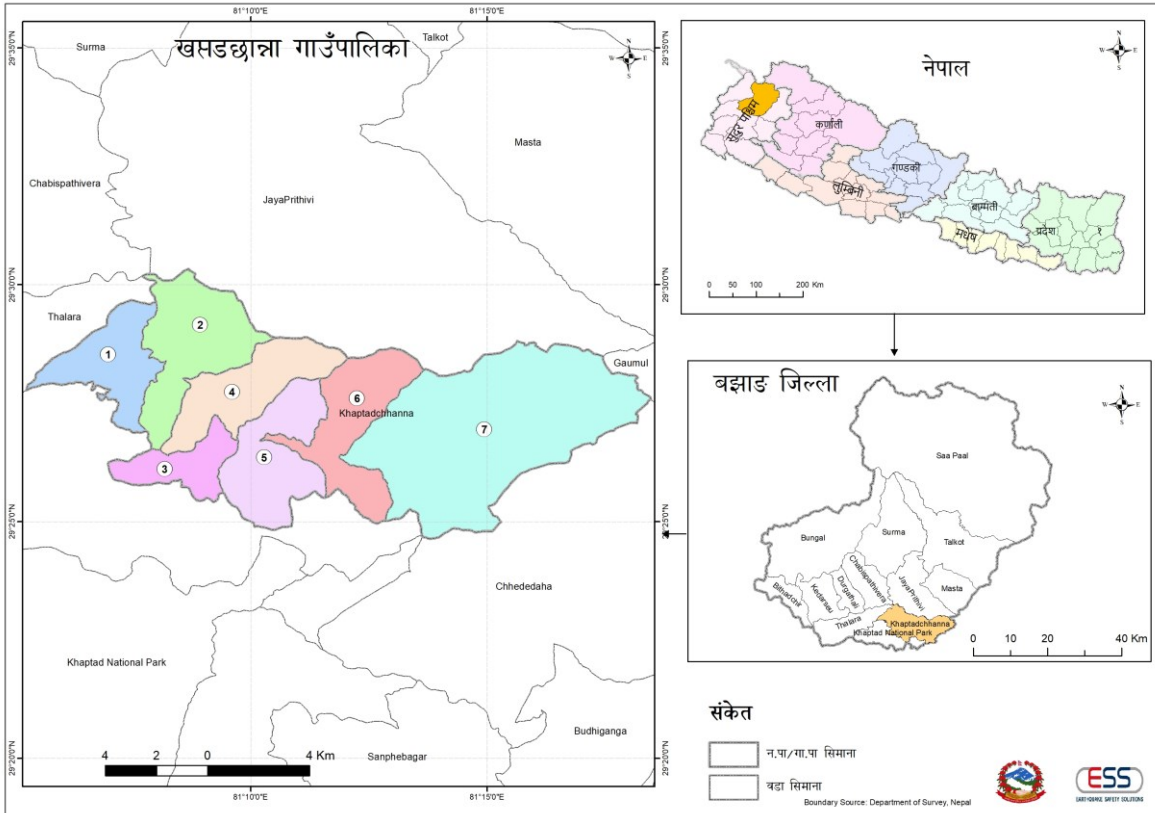
अनुसूचीहरू

अनुसूची क - योजना तर्जुमा प्रक्रिया	७२
अनुसूची क - १: कार्यशाला कार्यक्रम	७३
अनुसूची क - २: कार्यशालाका तस्वीरहरू	७४
अनुसूची क - ३: कार्यशालाका सहभागीहरू	७६
अनुसूची ख - तालिकाहरू	७८
अनुसूची ख - १: २०६८ सालको वडागत जनसंख्या विवरण	७८
अनुसूची ख - २: खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको संगठनात्मक संरचना	७९
अनुसूची ग - नेपालको राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय आपतकालीन सहायता समन्वय कार्यढाँचा	८०
अनुसूची घ - नेपालको राष्ट्रिय आपतकालीन प्रतिक्रिया समन्वय गर्ने कानुनी संयन्त्र (राष्ट्रिय स्तरमा)	८१
अनुसूची ड- १ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजनाको बजेट तालिका	८२
अनुसूची ड- २ अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको कार्य तालिका	८३
अनुसूची च - नक्साहरू	८४
अनुसूची च - १: खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको प्रशासनिक नक्सा	८४
अनुसूची च - २: सडक सञ्जाल नक्सा	८४
अनुसूची च - ३: भू-उपयोग नक्सा	८४
अनुसूची च - ४: प्रकोप जोखिम नक्सा	८४
अनुसूची च - ५: भिरालोपन नक्सा	८४
अनुसूची च - ६: उचाइ नक्सा	८४
अनुसूची च - ७: बाढी प्रकोप नक्सा	८४
अनुसूची च - ८: भूकम्प प्रकोप नक्सा	८४
अनुसूची च - ९: पहिरो प्रकोप नक्सा	८४

१. परिचय

१.१ खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

खप्तडछान्ना गाउँपालिका बर्माङ्ग जिल्लाका १२ वटा स्थानियतह मध्येको एक हो । बर्माङ्गको तमैल बाट दक्षिण तिर सेति नदिको पुल तरेर यो गाउँपालिकामा पुग्न सकिन्छ । यो गाउँपालिकाको पूर्व तिर बाजुराको दोगडि रहेको छ , पश्चिम तिर खप्तडछान्ना गाउँपालिका छ त्यसै गरी उत्तर तिर जयपूथ्व नगरपालिका रहेको छ भने दक्षिण तिर खप्तडराष्ट्रिय निकुञ्ज रहेको छ । जम्मा सात वटा वडा कार्यलय भएको यो गाउँपालिकाको को केन्द्र विन्दु वडा नं ४ को घाटखोलामा रहेको छ । २०६८ सालको जनगणना अनुसार खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा ३१०५ घरपरिवार र १५८९३ कुल जनसंख्या रहेकोमा हाल २०७८ सालको जनगणना अनुसार ३१०० घरपरिवार र १३७५१ कुल जनसंख्या रहेको छ ।

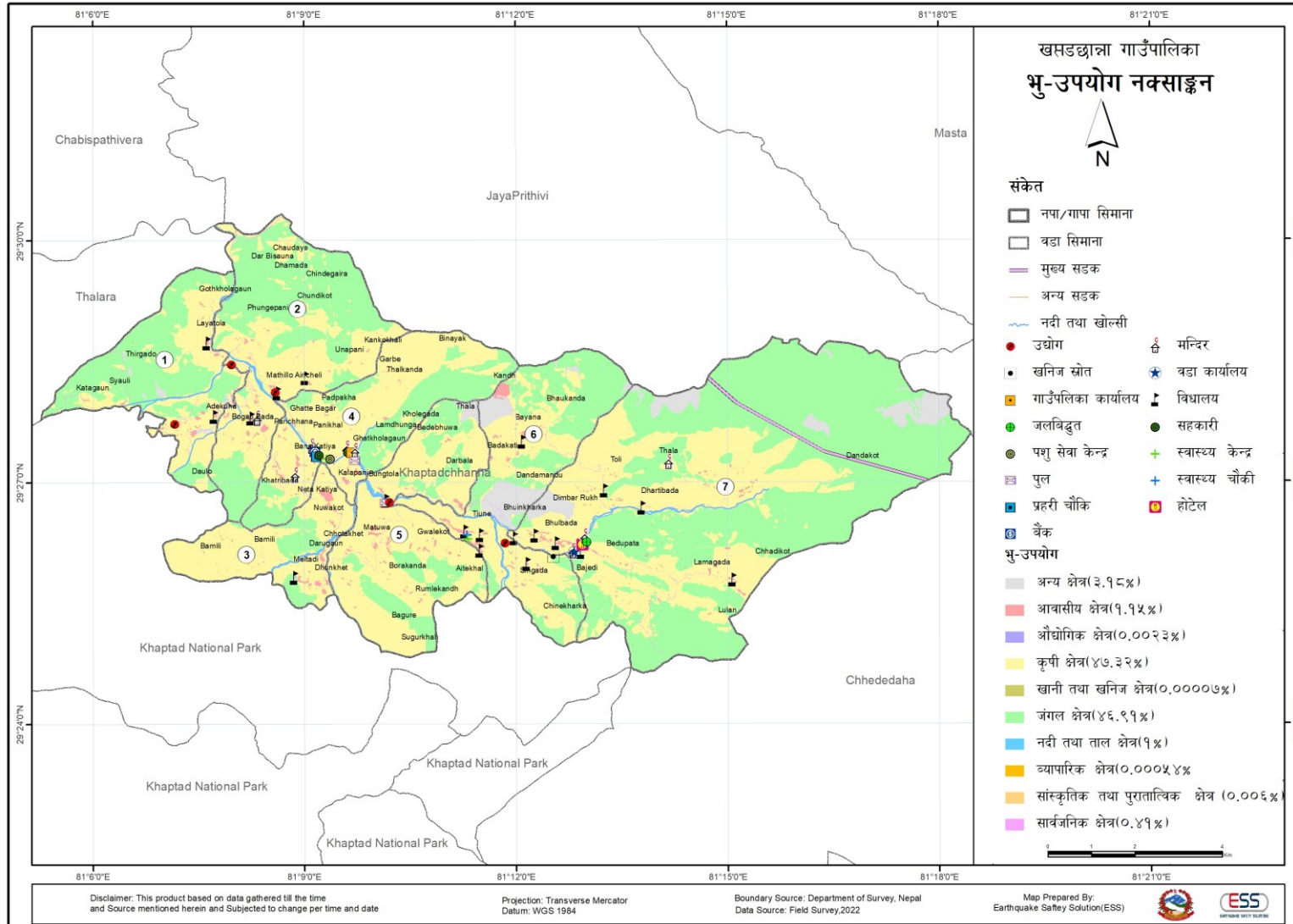

नक्सा १:खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको अवस्थिति

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ११३.२२ वर्ग कि.मि.को ४९.६८ वर्ग कि.मि. वनजङ्गले ओगटेको छ भने ०.३९ वर्ग कि.मि. कृषिभूमिले ओगटेको छ । यसैगरी आवास क्षेत्रले ०.३७ वर्ग कि.मि. ओगटेको छ । यसैगरी भाडिले ६२.४४ वर्ग कि.मि., नदी क्षेत्र एवं तालले ०.१ वर्ग कि.मि., बाँझो जमिनले ०.०१ वर्ग कि.मि., घाँसे मैदानले ०.२३ वर्ग कि.मि. बराबरको क्षेत्रफल ओगटेको छ ।

तालिका : भू-उपयोगको ढाँचा

क्र.स.	भू उपयोगको प्रकार	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि)
१	आवास क्षेत्र	०.३७
२	कृषि भूमी	०.३९
३	वजनगल	४९.६८
४	भाडी	६२.४४
५	नदी क्षेत्र	०.१
६	बाभो जमिन	०.०१
७	घाँसे मैदान	०.२३
	जम्मा	११३.२२
स्रोत: नापी विभाग		

नक्सा २: भू-उपयोग नक्सा

१.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरू

खप्तडछान्ना गाउँपालिका भित्रका प्रकोप जोखिम सङ्कटासन्नता तथा क्षमताको पहिचान गरी संभावित विपद्हरूबाट हुन सक्ने क्षति क्रमिक रूपमा कम गर्ने लक्ष्यका साथ “खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् जोखिम उत्थानशील योजना” तयार पारिएको छ । यस योजनाले विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेन्डाइ कार्यठाचाका निम्नलिखित चारैवटा प्राथमिकताहरू समावेश गरेको छ :

१. विपद् जोखिमबारे बुझाई
२. विपद् जोखिम शासकीय पद्धतिको सुदृढीकरण
३. विपद् जोखिम न्यूनीकरणको निम्ति लगानी गर्ने
४. प्रभावकारी प्रतिक्रिया, पुनर्लाभ, पुनःस्थापना र पुनःनिर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” को लागि तयारी बढाउने

१.३ योजनाको आवश्यकता तथा महत्त्व

गाउँपालिका स्तरमा बढ्दै गएको समस्याहरू (अनियन्त्रित बसाइसराई, जनसंख्या वृद्धि, अव्यवस्थित शहरीकरण, वन फडानी, जलवायु परिवर्तन आदि) का कारण विगतको तुलनामा विपद्का घटना र त्यसबाट हुने क्षति दिन प्रतिदिन बढ्दै गइरहेको छ । वर्षौं लगाएर करोडौंको लगानीमा तयार भएका भौतिक संरचनाहरूलाई भूकम्प, बाढी, पहिरो जस्ता विपद्हरूले क्षणभरमै तहसनहस पार्ने गरेका छन् ।

विपद्लाई रोक्न नसके पनि जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी योजना बनाएर क्रमवद्ध रूपमा कार्य गरेको खण्डमा, त्यस्ता विपद्हरूबाट हुने धनजनको क्षति उल्लेखनीय रूपमा घटाउन सकिन्छ । विकास निर्माणको प्रक्रियामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण गर्न सकेमा विकास निर्माणको प्रतिफल धेरै आउने र संकटासन्नतामा कमी ल्याई विपद् उत्थानशिल समुदाय निर्माण गर्न सकिने कुरा सबैतिर महशुस हुन थालेको छ ।

यसैकारण खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले तयार पारेको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ अनुरूप वडा/नगरस्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ । पालिकाभित्र विद्यमान प्रकोप, सङ्कटासन्नता तथा क्षमताको पहिचान गरी भविष्यमा हुन सक्ने विपद्हरूको क्षति कम गर्नका लागि न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी योजनाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु यस गुरु योजनाको लक्ष्य हो ।

यस योजनाको चरणवद्ध कार्यान्वयनले समुदाय तथा सरोकारवालाहरूको विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा क्षमता तथा दक्षता वृद्धि गरी विपद् न्यूनीकरण गाउँपालिका निर्माणका लागि विशेष योगदान गर्नेछ ।

१.४ योजनाको सीमा

यस योजनाको कार्यक्षेत्र तथा दायरा खप्तडछान्ना गाउँपालिकाभित्र आइपर्न सक्ने विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरूमा सीमित रहने छ । विपद्को कुनै पनि घटना राजनैतिक वा प्रशासनिक सिमानाभित्र सीमित नहुने हुँदा यस योजनाको कार्यान्वयनको क्रममा छिमेकी स्थानीय तहसँग समन्वय गरिने छ ।

यस योजनामा समावेश भएका विपद् जोखिम व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरूको लागि आवश्यक आर्थिक स्रोत साधन र जनशक्ति, गाउँपालिकाभित्रकै स्रोत साधनबाट सुरु गर्नुपर्ने बाध्यता पनि छ । यसको लागि गाउँपालिकाभित्र कार्यरत विभिन्न दातृ निकाय र गैर सरकारी संघसंस्थाहरूको समन्वयमा जुटाउने परिपाटीको विकास गर्न आवश्यक छ । यसका बाहेक गाउँपालिकाले पनि आफ्नो विकास निर्माणको बजेटको केही अंश विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि समेत विनियोजन गर्न अति आवश्यक छ । यस योजनाले गाउँपालिकाभित्र हुने विकास निर्माणका योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको क्रममा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको मूलप्रवाहीकरण गर्न सघाउने छ ।

२ प्रकोप, संकटासन्नता र जोखिम विश्लेषण

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाभित्र विगतमा भएका विपद्जन्य घटनाको आधारमा वस्तुगत अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । विगतका विपद् सम्बन्धि अध्ययन, तथ्याङ्क तथा समुदायको ज्ञान विश्लेषणको आधार रहेको छ । सरोकारवालाहरूको रायमा यस गाउँपालिका भित्र पर्नसक्ने विपद्हरू पहिचान गरी प्राथमिकीकरण समेत गरिएको छ ।

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको प्रकोप अनुसारको संकटासन्नता विश्लेषणको लागि तीन वटा श्रोतहरूबाट सूचना सङ्कलन गरिएको थियो । पहिलो श्रोत, नेपालमा विक्रम सम्बत २०२८ देखी भएका विपद्का घटना तथा तिनका असरहरूको अभिलेख रहेको “डिसइन्भेनटार” विपद् अभिलेख प्रणाली रहेको छ । नेपाल सरकार गृह मन्त्रालय अन्तर्गत आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रले सञ्चालन गरेको विपद् पोर्टल जसमा विगतका केही वर्ष देखि भएका विपद्का घटना र तिनका असरहरूको विवरण निरन्तर अद्यावधिक गर्ने गरिन्छ । तेस्रो तथा महत्वपूर्ण श्रोत भनको खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा आयोजित कार्यशालाका सहभागीहरूसँगको प्रत्यक्ष अन्तरक्रिया रहेको छ । उक्त कार्यशालामा गाउँपालिकाका ७ वटा वडाका जनप्रतिनिधिहरू, गाउँपालिका कार्यकारी समितिका केही सदस्यज्यूहरूको सहभागिता रहेको थियो ।

२.१ अध्ययन अनुसन्धानमा आधारित प्रकोप विश्लेषण

Modelling Exposure Through Earth Observation Routines (METEOR) प्रोजेक्ट अध्ययनले भूकम्प, बाढी र कटान, पहिरो जस्ता विपद्को जोखिमको संवेदनशीलताको आधारमा गाउँपालिकालाई वर्गीकृत गरेको छ ।

गाउँपालिका क्षेत्रमा अवस्थित नदीहरूका कारण खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा बाढी तथा कटानको जोखिम रहेको तर जोखिम निम्न स्तरको (१ मिटर गहिराई भन्दा कम) भएको METEOR प्रोजेक्ट अध्ययनले बताउँछ । जोखिम निम्न स्तरको भएता पनि बाढी तथा कटानको आवृत्ति र समयावधिद्वारा दैनिक जनजीवनमा असर पुर्याउनुको साथसाथै भौतिक पूर्वाधार तथा आर्थिक क्षति समेत गर्दछ । खप्तड छान्ना गाउँपालिकाको प्रमुख नदीहरू मध्य सेती नदी पर्दछ ।

भूकम्पको जोखिमको आधारमा खप्तडछान्ना गाउँपालिकालाई समग्रमा उच्च जोखिम क्षेत्रमा राखिएको छ । गाउँपालिकाको करिब ५४% क्षेत्रमा पर्ने ६८ वटा बस्तीहरूलाई भूकम्पले उच्च असर गर्ने देखाउँदछ भने करिब २५% क्षेत्रमा पर्ने ४५ वटा बस्तीहरूलाई भूकम्पले मध्यम असर गर्ने देखाउँदछ । त्यस्तै गरी यस गाउँपालिकाको करिब १५% क्षेत्रमा पर्ने १० वटा बस्तीहरूलाई भूकम्पले अति उच्च असर गर्ने देखाउँदछ । तसर्थ भूकम्पको उच्च जोखिम तथा नेपालको भुगर्भ, भौगोलिक बनावट र भूकम्पको इतिहासको कारण भूकम्पबाट हुन सक्ने जोखिमहरूलाई ध्यानमा राख्न जरुरी छ ।

यसको साथसाथै भौगोलिक बनावटको आधारमा गाउँपालिकाको करिब ५१% क्षेत्रको वडा नं १ मा ३ वटा बस्तीहरू दाउलो, आदिकुना र डाँडागाउँ, वडा नं २ मा ९ वटा बस्तीहरू पारीछाना, जिमकोट, रुवाईगाउँ, कुडाकोट, फुगेंपानी, लादे, चिन्देगौरा, डर बिसौना र चौडयी, वडा नं ३ मा धनकुटे, वडा नं ४ मा ८ वटा बस्तीहरू पसल बगर, घाटखोलागाउँ, लामहुंगा, खोलेगाडा, घट्टे बगर, काँध, थलकान्ड र विनायक, वडा नं ५ मा ५ वटा बस्तीहरू मायबथान, ऐतिखाल, पिठेटोल, ग्वालेकोट र कालापानी, वडा नं ६ मा ८ वटा बस्तीहरू भाटिउन, मछ्छेनी पाटाल, माडिचौर, पुजारीगाउँ, बाडाकोट, टिउने, पाडा र डाँडामाण्डु तथा वडा नं ७ मा १९ वटा बस्तीहरू अधाल्ने, काँडाटोल, ढोगदिन, खर्सु, चौखुट्टे, भुलाटी, छादिकोट, दिगर्जा, बडारण, मस्थमाण्डु, डिम्बर रुख, धर्तीबादा, हितबादा, गौका छाना, तिखाहुंगा, गोर्खाली, टोली, डाँडाकोट र थाला पहिरोको निम्न जोखिममा रहेको छ । त्यसैगरी गाउँपालिकाको ४९% क्षेत्रमा अवस्थित वडा नं ७ को लुलान, लामगाडा, दिया, वेडुपाटा, गड्राया, बाँसखुट्टे, भुलबाडा र सिर्वा गरेर जम्मा ८ वटा बस्तीहरू मध्यम जोखिममा रहेको देखाउँदछ ।

METEOR प्रोजेक्ट अध्ययनमा तयार गरिएको नक्साहरू अनुसूची च मा समावेश गरिएको छ ।

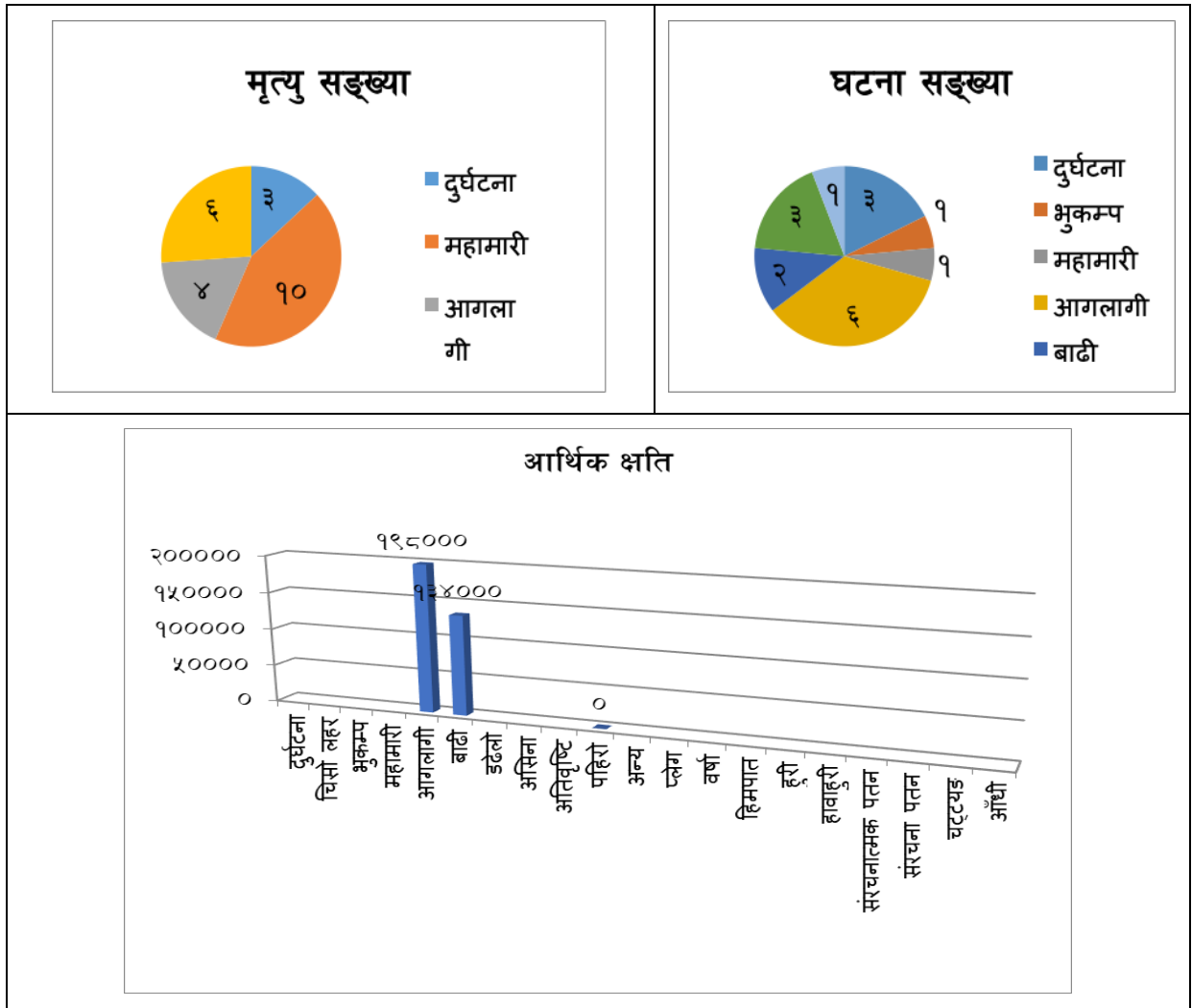
२.२ तथ्यांकमा आधारित विपद् विश्लेषण

विक्रम सम्बत् २०२८ डिसेम्बेन्टारको तथ्याङ्क अनुसार खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा जम्मा १७ वटा घटना घटेको छ। जसमध्ये, ६ वटा आगलागीको घटना, ३ वटा पहिरोको घटना जसले गर्दा ३,३२,०००।०० बराबरको आर्थिक क्षति गरेको छ। त्यस्तैगरी २ वटा बाढीको घटना, ३ वटा सडक दुर्घटना, भूकम्प, महामारी र हुरीबतास प्रत्येकको १ घटना तथ्याङ्क अभिलेखमा उल्लेख भएको छ।

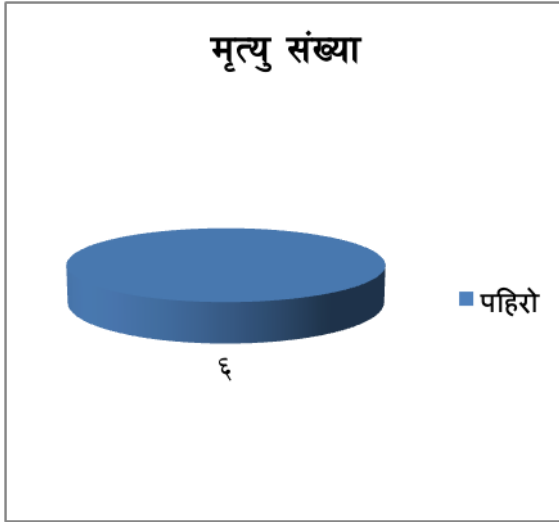
विपद्का घटनाले भौतिक पूर्वाधारमा क्षति पुऱ्याएर आर्थिक क्षति हुनुका साथसाथै गाउँपालिकाको विकासमा समेत ढिलाइ हुनगइ समुदायलाई जोखिममा पार्ने गरेको छ। खप्तडछान्ना गाउँपालिकाले आर्थिक रुपमा जम्मा ३,३२,०००।०० बराबरको क्षति व्यहोरेको छ। बाढी र आगलागीका कारण झण्डै ११ घर पूर्ण रुपमा क्षति भएका छन्। उक्त विपद्का कारण २३ जनाको मृत्यु र ४ जना घाइते भएको तथ्याङ्क अभिलेखमा उल्लेख छ।

सन २०११-२०२१ को विपद् पोर्टलको तथ्याङ्क अनुसार खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा विपद्का कारण करिव १५ घरमा क्षति पुगेको छ। पहिरो, बाढी, आगलागी जस्ता विपद्का कारण ५ जना घाइते भएका छन् भने ६ जनाको मृत्यु भएको तथ्याङ्क अभिलेखमा उल्लेख गरिएको छ। पहिरोले मात्र २ घरमा पूर्ण क्षति पुऱ्याएको छ। खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको अवस्था विश्लेषण अनुसुची ख मा समावेश गरिएको छ।

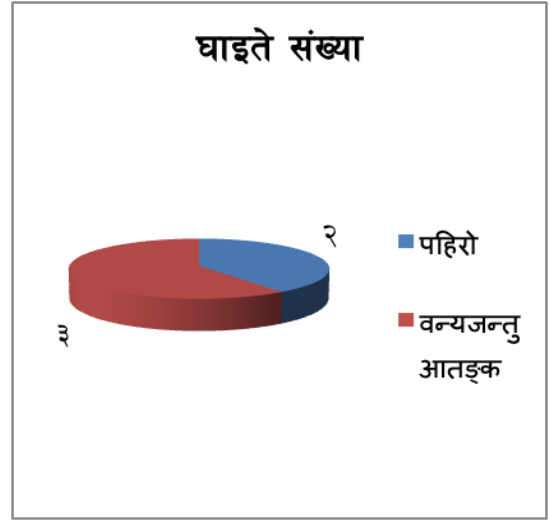
देशइन्भेन्टारको तथ्याङ्क अनुसार

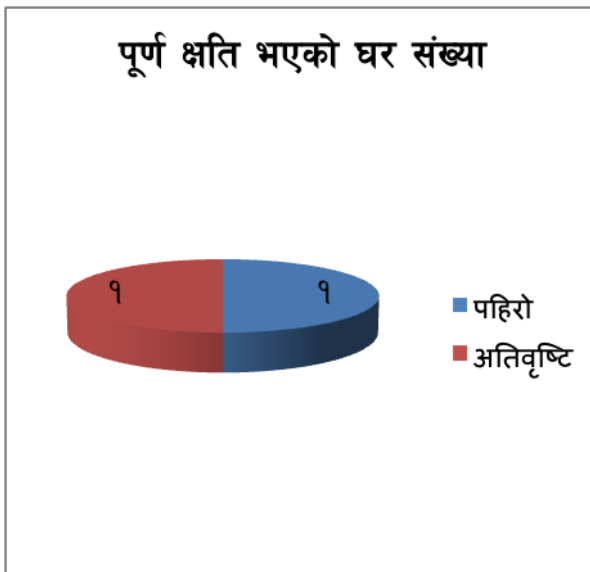
विपद् पोर्टलको तथ्याङ्क

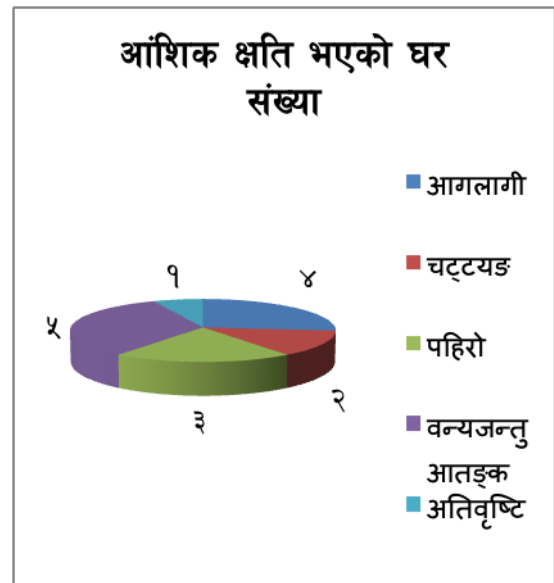
चित्र: मृत्यु संख्या

चित्र: प्रभावित घरपरिवार

चित्र: पूर्ण क्षति भएको घर संख्या

चित्र: आंशिक क्षति भएको घर संख्या

२.३ समुदायमा आधारित प्रकोपको पहिचान तथा जोखिम स्तरीकरण

२०७९ जेष्ठमा सम्पन्न विपद् सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा सर्वेक्षणले खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा भूकम्प, बाढी, पहिरो, असिना, वन्यजन्तु आतङ्क, आगलागी, खडेरी, चट्याङ्क, महामारी, सडक दुर्घटना, हुरीबतास र जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्रकोपहरूको पहिचान गरिएको छ । ती मध्य पहिचान गरिएको प्रकोपहरूको पात्रो तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका: प्रकोप पात्रो

प्रकोप पात्रो												
प्रकोप	वैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
असिना												
बर्षा												
आगलागी												
चट्याङ्क												
तुसरो												
पहिरो												
बाढी												
भूकम्प												
जलवायु परिवर्तन												
महामारी												
हुरी वतास												

ती मध्य पहिचान गरिएका निम्न लिखित ६ वटा प्रमुख प्रकोपहरू जोखिमको आधारमा स्तरीकरण गरिएका छन् ।

१. बाढी
२. पहिरो
३. हुरीबतास, चट्याङ्क, असिना
४. वन्यजन्तु आतङ्क
५. आगलागी
६. भूकम्प

२.४ प्रकोप जोखिम नक्सा विश्लेषण

तलको नक्सा प्रकोप जोखिम विश्लेषण नक्सा हो । खप्तडछान्ना गाउँपालिकाका वडाहरुमा गरिएको जोखिम नक्साङ्कन वाट यस गाउँपालिका बहुप्रकोपीय जोखिममा रहेको देख्न सकिन्छ । नक्सामा पहिरो, बाढी, सडक दुर्घटना, चट्याङ, आगलागी, हावाहुरी, खडेरी र वन्यजन्तु आक्रमणको प्रकोप नक्साङ्कन गरिएको छ । नक्सामा उल्लेखित बाहेक भूकम्प, तुसारो, महामारी नक्सामा औल्याउन नमिले पनि यि समस्याहरुले ख.गा.पा लाई उत्तिनै प्रभाव पारेको तथ्याङ्कले पुष्टि गरेको छ । धेरैजसो वडामा बाढी र पहिरोको अत्याधिक समस्या रहेको स्पष्ट देख्न सकिन्छ । विशेषगरी वन जङ्गल रहेका क्षेत्रमा चाँहि जङ्गली जनावरको आतंक रहेको पाइएको छ ।

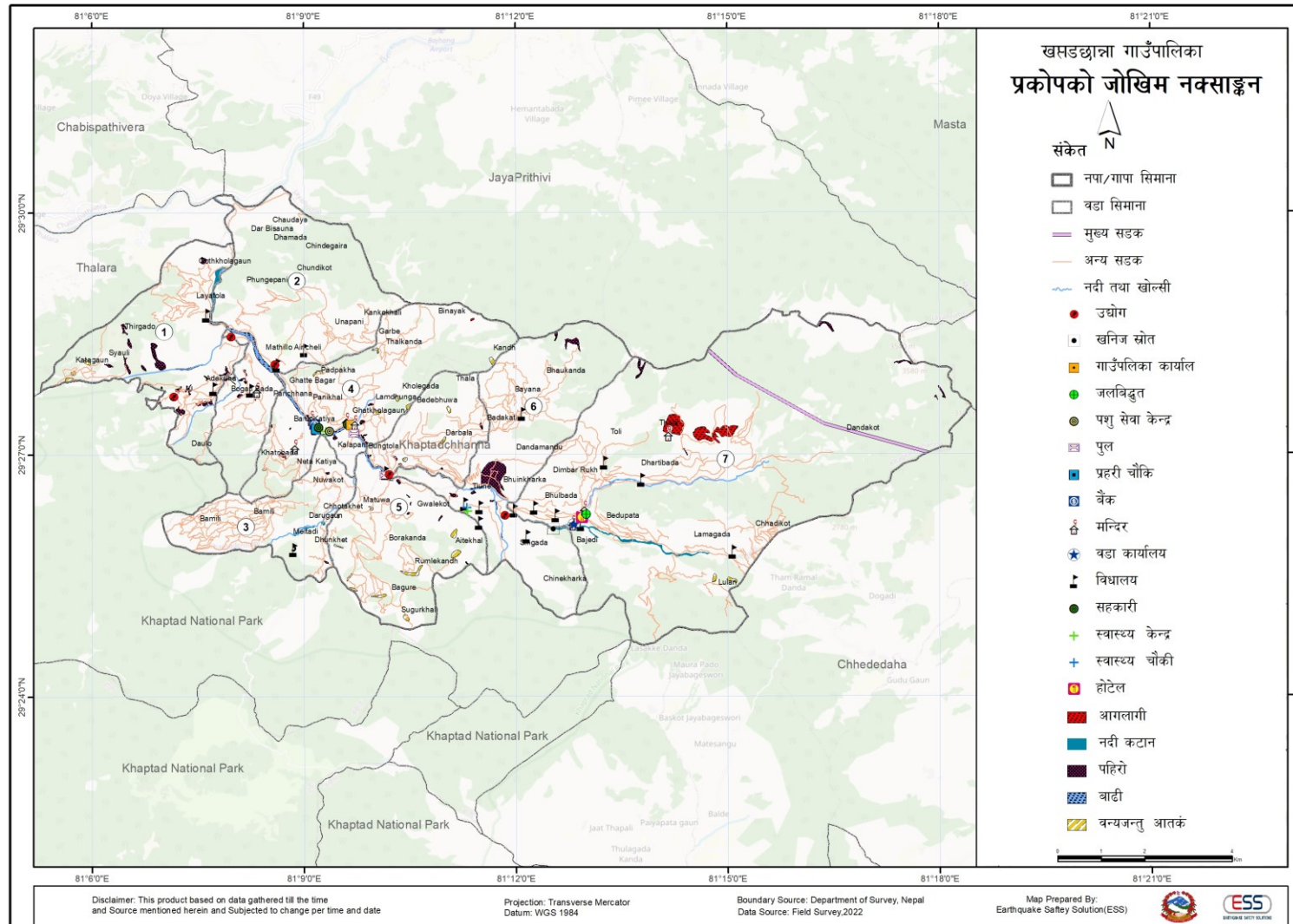
भूकम्प नक्सामा औल्याउन नमिले पनि यसले ख.गा.पा. लाई उत्तिनै प्रभाव पार्न सक्ने अध्ययनहरुले देखाएको छ । भूकम्प प्रतिरोधि संरचनाको निर्माण नहुनु, सचेतनाको अभाव, भवन निर्माण संहिताको पालनामा कमी र यस गाउँपालिकाको भौगोलिक स्थिती जस्ता कारणले गर्दा पनि भूकम्पको जोखिम बढ्दो क्रममा रहेको छ । नेपालका सम्पूर्ण क्षेत्रमा भूकम्पीय जोखिम रहेको हुनाले निर्देशिकाले भूकम्पलाई पहिलो स्थानमा राखेको छ ।

विपद् सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा सर्वेक्षण र कार्यशाला अनुसार प्रत्येक वडामा बाढी र पहिरोको उच्च जोखिम रहेको देख्न सकिन्छ । वडा नं २ को देहाली, बोगटी वडा र जिमकोट, वडा नं ३ को ढाडा, धुनखेत, थाप्लीकोट र मैनडाँडा, वडा नं ४ मा घट्टेबगर, पसलबगर, घतखोलगाउँ, बाँसकटिया, नेताकटिया र माभिगाउँ र वडा नं ५ मा बुडतोला, कालापानी, कालुखेती, मतुवा, छोटोखेत, ऐतेखल, सुतरीगाउँ, र ग्वालेकोट जस्ता ठाउँमा पहिरोको उच्च जोखिम रहेको पाइएको छ ।

त्यसैगरी वडा नं १ मा स्याउली, गढीगाउँ, अडेकुना, डाडाँगाउँ, भात बगर, लयलोता र गोथेखोला गाउँ, वडा नं २ मा तल्लो अइचे, तल्लो बगर र देहाली, वडा नं ३ मा बामिली, नुवाकोट, ढाडा, सुनारगाउँ, धुनखेत, मैनडाँडा र दमाइटोल, वडा नं ४ मा घट्टेबगर, पसलबगर, घतखोलागाउँ, परिछान्ना र पुरनी वडा नं ५मा बुडतोला, कालापानी, कालुखेती, मतुवा, मायेबथान, ऐतेखल, सुतरीगाउँ, र ग्वालेकोट, वडा नं ६ मा महेती पातल, घट्टेखेत, वडाकोट, धामीखोला र वडा नं ७ मा सिर्ब र गडराया जस्ता ठाउँमा बाढीको उच्च जोखिम रहेको पाइएको छ । सिउडीगाढ र तिउने खोलाले छेउछाउका बस्तीहरुमा अत्याधिक मात्रामा क्षति गर्दै आइरहेको र यसले गर्दा बाढीका साथसाथै पहिरोको पनि उच्च जोखिम रहेको पाइन्छ र निकट भविष्यमा पनि उक्त क्षति दोहोरिने सम्भावना प्रवल रहेको देख्न सकिन्छ । बाढीले हरेक वडाका बस्ती मात्र नभइ वन, वालि र खेती योग्य जमिन पनि नष्ट गर्ने गरेको पाइएको छ ।

वडा नं १ को स्याउली र कटगाउँ, वडा नं ४ को पडपाखा, खत्रीवडा, लामढुङ्गा, वडा नं ५ को बेडेभुवा, थल, दरबल, बुडतोला, रुक्लेकन्ध र ऐतेखल र वडा नं ७ को चौखुट्टे जस्ता ठाउँहरुमा जङ्गली जनावरको आतंकको जोखिम उच्च रहेको पाइएको छ । भालु, बाघ, बर्देल, वाँदर, दुम्सी, स्याल, जस्ता जंगली जनावरहरुले मानिसमाथी आक्रमण, बस्ती, खेतवारी तथा अन्न, तरकारी, फलफूल र वालिमा क्षती पुऱ्याउने गरेको पाइएको छ । त्यसैगरी वडा नं ४ को विनायक र वडा नं ७ का गोर्खाली र थलमा आगलागीको उच्च जोखिम रहेको पाइएको छ ।

खप्तडछान्ना गाउँपालिका नेपालको भिरालो पहाडी भू भागमा रहेको हुनाले वर्षाको समयमा अत्यधिक वर्षाका कारणले, यहाँ भएका नदी नालाहरुमा आउने बाढीका कारण र यहाँको भौगोलिक अवस्थाका कारणले पहिरो जाने गरेको छ । वर्षाका कारण आउने पहिरोका साथसाथै सुख्खा पहिरो जाने सम्भावना पनि उत्तिकै रहेको छ । आगलागी, महामारी, सडक दुर्घटना, खडेरी, तुषारो, वन्यजन्तु आक्रमण र चट्याङ को विपद् पनि यस गाउँपालिकाका बासिन्दाहरुले सामना गरिरहेका छन् । बाढी र पहिरो लाई यस गाउँपालिका को मुख्य विपदका रुपमा लिन सकिन्छ ।

नक्सा ३: प्रकोप जोखिम नक्सा

२.५ नीति तथा बजेट विश्लेषण

गाउँपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन र सो अनुसार गाउँपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति, विपद् व्यवस्थापन कोष र कोष सञ्चालन कार्यविधि बनेर काम गर्न सुरु गरेको भएता पनि विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा प्रभावकारी काम हुन सकेको छैन । गाउँपालिकाका सबै सरोकारवालाहरूको प्राथमिकता विपद् प्रतिकार्यमै सीमित रहेको अवस्था छ ।

गाउँपालिकाको विद्यमान सङ्गठनात्मक संरचना र मानवीय श्रोतको दरबन्दीहरू जनसंख्याको आधारमा निर्धारण गरिएको छ । सामान्य प्रशासनिक क्रियाकलापहरूको लागि त्यो पर्याप्त होला । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र भौतिक पूर्वाधार विकासको लागि सङ्गठनात्मक संरचना भने भौगोलिक विकटता तथा त्यहाँ विद्यमान प्रकोप जोखिमको आधारमा निर्धारण गरिनु पर्दछ । २० हजार भन्दा बढी जनसंख्या भएका गाउँपालिका लागि आर्थिक विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन शाखा अन्तर्गत वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन इकाइको व्यवस्था गरेको छ । यस अनुसार वन तथा वातावरण

२० हजारभन्दा माथि जनसंख्या भएको गाउँपालिकाको संगठन संरचनामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी शाखा / इकाइहरू २३६		
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत रा.प.द्वि (प्र.) नवौं / दशौं - १		
पूर्वाधार विकास शाखा इन्जिनियर (सिभिल) रा.प.तृ. / छैटौं/सातौं/आठौं -१ (जनरल, वि.आ.वा स्थानीय)	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक विकास शाखा सामाजिक विकास अधिकृत (महिला विकास) रा.प.तृ अधिकृत स्तर, छैटौं/सातौं/आठौं -१	आर्थिक विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन शाखा कृषि/पशुपंक्ति विकास/वन अधिकृत रा.प.तृ. अधिकृत स्तर प्रा छैटौं/सातौं/आठौं -१
पूर्वाधार विकास इकाइ स.ई. / रा.प.अनं. प्रथम सहायक स्तर पाचौं-२	सामाजिक विकास तथा पन्जिकरण इकाइ महिला विकास निरक्षक रा.प.अनं. प्रथम सहायकस्तर पाचौं (प्र)-१ रा.प.अनं. द्वितीय सहायकस्तर पाचौं (प्र)-१	विषयगत शाखाहरू / तथा सेवा केन्द्रहरू प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/स्वास्थ्य चौकी -पर्यटन -उद्योग -कृषि सेवा केन्द्र/पशु सेवा केन्द्र - वन तथा वातावरण - अन्य
भवन निर्माण तथा वस्ति विकास इकाइ सर्भेक्षक रा.प.अनं. प्रथम सहायक स्तर पाँचौं -१ अमिन रा.प.अनं. द्वितीय सहायक स्तर चौथो -१		वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन इकाइ वन तथा वातावरण अधिकृत रा.प.तृ. (प्रा) अधिकृत स्तर छैटौं/सातौं -१ रा.प.अनं (प्र) सहायक पाचौं -१

अधिकृत एक जना र एक जना सहायकको जिम्मा मा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको विषय वस्तुहरू पारिएको छ । यसको अलावा यससँग समबन्धित शाखाहरू पूर्वाधार विकास र महिला, बालबालिका तथा सामाजिक विकास अन्तर्गतका इकाइहरू बाट पनि केहि जन श्रोत आंशिक परिचालन हुन सक्ने संभावना छ।

आर्थिक वर्ष २०७७/७८को नीति तथा कार्यक्रम अनुसार उद्धार राहत तथा विपद् व्यवस्थापन तर्फ रु.६४ लाख विनियोजित गरिएको थियो। यसका उद्देश्यहरू गाउँपालिकाले संघ सस्थाहरूसँग समन्वय गरी नाङ्गा डाडाहरूलाई हराभरा बनाउन एक गाउँ एक नर्सरीको निर्माणको लागि आवश्यक व्यवस्थापन मिलाउने, वृक्षारोपणको मध्यमबाट भू तथा जलाधार संरक्षण गरी प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण र व्यवस्थापनका कार्यक्रममा व्यापक जनसहभागिता परिचालन गर्ने, भूक्षय नियन्त्रण,पहिरो नियन्त्रण,जल उत्पन्न प्रकोप,नदी मुहान तथा नदी कटान संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापन तथा जोखिम न्यूनीकरण योजना तयार गरी सोहि अनुरूप कार्य गर्ने, प्राकृतिक विपदमा परेकाहरूको खोज तथा उद्धार गर्न पूर्व तैयारी श्वरूप आवश्यक उपकरण खरिद गरी तयारी अवस्थामा राख्ने, गाउँपालिका भित्र निर्माण गरिने सार्वजनिक भवन,खानेपानी,शौचालय सडकहरू भूकम्प प्रतिरोधात्मकका साथै अपाङ्ग, महिला र बालमैत्री हुने गरी निर्माण गर्ने र जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण गर्न वातावरण संरक्षण र जैविक विविधताको संरक्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने रहेको थियो। त्यस मध्य रु ११लाख ५० हजार विपद् व्यवस्थापन शिर्षकमै र बाकी रकम कोरोना रोकथाम तथा प्रतिकार्यमा विनियोजन गरेको देखिन्छ। यस वर्षको कुल बजेट रु ३८ करोड ७९ लाख ७९ हजार ८ सय थियो। विपद् व्यवस्थापनको लागि विनियोजित रकम कुल बजेट को १.६% थियो। २०७८/७९ को निती कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्य ३८ करोड ९७ लाख र २ हजार थियो र प्रमुख उद्देश्यहरूमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्य मार्फत विकास निर्माण गर्नु रहेको थियो ।

गाउँपालिका स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धि ऐन, व्यवस्थापन समिति, कोष तथा कोष संचालन कार्यविधि हुनु र आंशिक रुप मै भए पनि समिति सक्रिय रहनु सकारात्मक पक्ष मान्नु पर्दछ । विगत दुई वर्षको कोभिड - १९ को अनुभवले गाउँपालिकालाई आकस्मिक आइपर्ने विपद्, त्यसका लागि गर्नु पर्ने पुर्वतयारी र व्यवस्थापन, अल्पकालीन र दीर्घकालिन रणनीति तथा योजनाको आवश्यकता र महत्वको आभास गराएको छ ।

विपद् सम्बन्धि काम तथा बजेट विनियोजन भएतापनि प्रस्तावित कार्यक्रमहरूमा विपद् न्यूनीकरणमा ठोस काम नभएको देखिन्छ। यसको कारण गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापनका लागि छुट्टै इकाई/ शाखा नभएको हुनसक्छ।

त्यसैले पूर्वाधार विकासमा तथा अन्य शिर्षकमा भएको लगानीलाई सुरक्षित गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण र विपद् व्यवस्थापन शाखालाई सुदृढ गरी कार्य क्षेत्र प्रतिकार्यमा मात्र सिमित नराखी पुनर्लाभ, पूर्वतयारी र पुनर्निर्माण तिर बढाउन अत्यन्त जरुरी देखिन्छ। तसर्थ प्रभावकारी विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐनमा आवश्यक सुधार परिमार्जन, विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति सञ्चालन कार्यविधि र विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन र क्षमता अभिवृद्धी गर्नुपर्ने प्रमुख आवश्यकता रहेको छ।

२.६ सङ्कटासन्नता विश्लेषण

खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा पहिचान गरिएको प्रकोप जस्तै पहिरो, बाढी, आगलागी, सडक दुर्घटना, महामारी, हुरी बतास, चट्याङ्ग, असिना, खडेरी, तुषारो, हिमपात र भुकम्पको कारणहरूले आर्थिक क्षति, भवन क्षति, जनजीवनमा असरका साथै मृत्यु समेत भएको तथ्यांकले देखाउँछ। गाउँपालिका भुकम्प, बाढी, कटान र पहिरोको जोखिममा रहेको अध्ययनले प्रस्ट पारेको छ। यसका साथै विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा मूलप्रवाहीकरणको कमि, प्रभावकारी कार्यक्रमको प्रस्ताव तथा कार्यान्वयन गर्ने इकाई छुट्टै नहुनु, बस्तीको अव्यवस्थित विकास हुनु, प्राकृतिक स्रोतहरूको जोखिम मूल्याङ्कन बिना प्रयोग हुनु र जलवायु परिवर्तनको बारेमा अध्ययनको कमिले खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा अवस्थित बस्तीहरूलाई संकटासन्न बनाएको छ। विपद्को कुनै पनि घटना राजनैतिक वा प्रशासनिक सिमानाभित्र सीमित नहुने हुँदा छिमेकी गाउँपालिकासँग समन्वयको अभावमा गाउँपालिकाको जोखिमको स्तरलाई बढाउने देखिन्छ।

खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा पहिचान गरिएका प्रकोप, त्यसबाट हुनसक्ने विपद् र त्यसका कारणहरू, संकटासन्नताका कारक तत्वहरू, त्यसबाट पर्न जाने प्रमुख प्रभावहरू र जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू मोटा - मोटी रूपमा तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका : खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको प्रकोप अनुसारको संकटासन्नता विश्लेषण

कारण	कारक तत्व	प्रमुख प्रभाव	जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू
१. बाढी			
अत्याधिक वर्षा	<ul style="list-style-type: none"> अव्यवस्थित बस्ती । जोखिम संवेदशील भूउपयोग योजनाको अभाव । तटबन्धन नहुनु, जोखिम क्षेत्रमा बसोबास गर्नदिनु । सचेतनाको कमी । 	<ul style="list-style-type: none"> मानिस, पशुपंक्षीहरू घाइते वा मृत्यु हुने । बालीनाली तथा भौतिक पूर्वाधारहरूमा क्षति हुने । नदी कटान हुने । शुद्ध पानी तथा सरसफाइको अभावका कारण रोग फैलिने । 	<ul style="list-style-type: none"> खोलानाला, जलाशय तथा जलाधार क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्ने । बाढी जाने क्षेत्रमा जैविक इन्जिनियरिङ प्रविधिको तटबन्धन गर्ने । समुदाय, वडा, र नगरस्तरीय बाढी क्षति न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने । खोज र उद्धार तालिम कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने । पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने । मानिस, पशुपंक्षी र कृषिबालीको बीमा गर्नका लागि उचित व्यवस्था मिलाउने ।
२. पहिरो			
वन विनास, बाढी	<ul style="list-style-type: none"> अव्यवस्थित बस्ती । जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजनाको अभाव । जोखिम क्षेत्रमा बसोबास गर्नदिनु । जनचेतनाको कमी । 	<ul style="list-style-type: none"> मानिस, पशुपंक्षीहरू घाइते वा मृत्यु हुने । बालीनाली तथा भौतिक पूर्वाधारहरूमा क्षति हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> वृक्षारोपण गर्ने । वनजंगलको संरक्षण तथा वृद्धि गर्ने । पहिरो जाने क्षेत्रमा जैविक इन्जिनियरिङ प्रविधिको तटबन्धन गर्ने । समुदाय, वडा, र नगरस्तरीय पहिरो क्षति न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने । खोज र उद्धार तालिम कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने । भिरालो जमिनमा बसोबास नगर्ने । मानिसको, पशुपंक्षीको र कृषिबालीको बीमा गर्नका लागि उचित व्यवस्था मिलाउने ।
३. हुरीबतास			
मौसमी प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> भवनमा कमजोर छाना हुनु । उच्च ठाँउमा बस्ति हुनु । 	<ul style="list-style-type: none"> भवनहरूको क्षति (छाना उडाउने) । खेती बाली तथा फलफूल नष्ट हुने । मानिसहरू सामान्य घाइते हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> भवनका कमजोर भागहरू बलियो बनाउने, छाना बलियोसँग राख्ने । खेतीबालीलाई हुरीबतासबाट जोगाउने प्रविधिको प्रयोग गर्ने, बेमौसमी खेती प्रणाली लागू गर्ने, सचेतनाको वृद्धि गर्ने । समुदाय, वडा, गाउँपालिका स्तरीय हुरीबतास जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने ।

कारण	कारक तत्व	प्रमुख प्रभाव	जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू
४. चट्याङ्ग			
मौसमी प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> ● भवनहरूमा अर्थिकको प्रयोग नहुनु । ● विद्युतिय सामानको प्रयोग बढ्नु । ● घर कमजोर हुनु । 	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्युतिय सामानको क्षति हुने । ● मानिसहरू घाइते हुने तथा मृत्यु हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● अर्थिकको प्रयोगबारे सचेतनाको वृद्धि गर्ने । ● समुदाय, वडा, गाउँपालिकारस्तरीय चट्याङ्ग जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने । ● विभिन्न स्तरमा चट्याङ्गबाट सुरक्षित रहने योजना तर्जुमा गर्ने । ● सामुदायिक चट्याङ्ग अवरोधकहरूको निर्माण गर्ने ।
५. असिना			
मौसमी प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> ● असिना छेक्ने प्रविधि नहुनु । ● खेती गर्ने र असिना पर्ने समय एउटै हुनु । 	<ul style="list-style-type: none"> ● घरको पानी ट्याङ्की, भ्याल, ढोका र छानामा प्वाल पर्ने । ● खेतीबाली नष्ट हुने । ● मानिस तथा पशुपंक्षी सामान्य घाइते हुने देखि लिएर मृत्युसम्म हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● भवन तथा भवनका कमजोर भागहरू र खेतीबालीलाई असिनाबाट जोगाउने प्रविधिको प्रयोग गर्ने । ● बाली प्रणाली परिवर्तन गर्ने । ● असिनाले बिगार्ने बाली असिनाको मौसम भन्दा फरक समयमा लगाउने । ● असिनाले नबिगार्ने बालीको विकास तथा प्रयोग गर्ने । ● फूल फुल्ने बेट विरुवामा असिनाको असर कम गर्न जालीको प्रयोग गर्ने । ● कृषिबालीको बीमा गर्नका लागि उचित व्यवस्था मिलाउने ।
६. वन्यजन्तु आतङ्क			
वन विनाश	<ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न संरचना निर्माणका कारण वन क्षेत्रको अतिक्रमण । खानाको अभाव । जलवायु परिवर्तन 	<ul style="list-style-type: none"> ● खेतीबाली नाश हुने । घरका सामान, घर भत्काउने । ● मानिसहरू घाइते तथा मृत्यु हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● तार बार लगाउने । ● पूर्व सूचना प्रणाली । ● वन्यजन्तु वासस्थानको संरक्षण । ● वन जंगलबाट ताढा बस्ती निर्माण गर्ने ।
७. आगलागी			
प्राकृतिक (हुरी), विद्युत सर्ट सर्किट, मानवीय लापरवाही	<ul style="list-style-type: none"> ● अस्थायी प्रकृतिका खर, जस्तापाता तथा टायलको छाना तथा अत्याधिक काठ प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> ● मानिस तथा पशुपंक्षीहरू गम्भीर रूपमा पोलिने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● आगलागी नियन्त्रणका लागि इन्तार, पोखरी जस्ता जलस्रोतहरूको पहिचान गरी संरक्षण गर्ने ।

कारण	कारक तत्व	प्रमुख प्रभाव	जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू
	<ul style="list-style-type: none"> भएका घर बस्ती । जथाभावी विद्युत लाइन निर्माण । सचेतनाको कमी । आगोको दुरुपयोग । 	<ul style="list-style-type: none"> लागो समय सम्म विरामी पर्ने तथा मृत्यु हुने । उचित उपचार पाउन कठिन पर्ने । विद्युतिय सामानको क्षति हुने । घर बस्ती, कल कारखाना, वन जंगल खेतिपातीको बिनास हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> अग्नि नियन्त्रणका लागि उपयोगी परम्परागत/आधुनिक उपायहरूको व्यापक प्रचार प्रसार गर्ने । दमकलको व्यवस्था गर्ने । विभिन्न स्तरमा अग्नि नियन्त्रण तथा प्रतिकार्य तालिम कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने । आगलागी नियन्त्रण तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने । गाउँपालिकाभित्र तथा आसपासका अस्पतालहरूमा विभिन्न स्तरका पोलिएका विरामीहरूको लागि विशेष उपचार कक्षहरूको स्थापना गर्ने । स्थानीय निकायले जथाभावी बनाएको, विद्युत लाइन व्यवस्थित गर्न स्थानीय वासिन्दालाई सीप प्रदान गर्ने । आगोको प्रयोग गर्दा सचेत रहने सचेतनाको वृद्धि गर्ने ।
द. भूकम्प			
तिब्बती र भारतीय भूखण्ड बीचको संघर्षण ।	<ul style="list-style-type: none"> अव्यवस्थित सहरीकरण । भूकम्प थेग्ने गरी नबनाईएका कमजोर आवासिय/ सार्वजनिक भवन लगायतका भौतिक पूर्वाधारहरू । जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजनाको अभाव । भूकम्प प्रतिरोधी निर्माण प्रविधि सम्बन्धी जानकारीको कमी । 	<ul style="list-style-type: none"> भवनहरूमा क्षति हुनाले मानिस, पशुपक्षीहरू घाइते हुने । शहरी जनसंख्याको ठूलो हिस्सा घरवारविहिन हुने । मानिसमा डर र त्रास हुनु । जिविकोपार्जनमा समस्या (अस्थाइ शिविरमा बस्नु पर्ने) । विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, सामुदायिक भवन आदि भौतिक पूर्वाधारहरूको क्षति हुने । पुल तथा सडकहरू क्षति हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पीय जोखिम लेखाजोखा, जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीको विषयमा जनचेतना अभियान सञ्चालन गर्ने । विभिन्न स्तरमा भूकम्पीय जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य तालिम कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने । इन्जिनियर, आर्किटेक्ट तथा सब-इन्जिनियरहरूको लागि भूकम्प प्रतिरोधी भवन डिजाइन तथा निर्माण प्रविधि तालिम कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने । निर्माणकर्मीहरूको लागि भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण प्रविधि तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । भवन निर्माण संहिता र मापदण्ड लागू गर्ने जनचेतनाको वृद्धि गर्ने । बनिसकेका संरचनाहरूको भूकम्पीय प्रवलीकरण गर्ने । सम्पूर्ण गाउँपालिका क्षेत्रमा राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिताको पूर्ण कार्यान्वयन गर्ने/गराउने । गैर-संरचनात्मक जोखिम लेखाजोखा तथा अल्पीकरण तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । गैर-संरचनात्मक जोखिम अल्पीकरण अभियान सञ्चालन गर्ने ।

कारण	कारक तत्व	प्रमुख प्रभाव	जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू
			<ul style="list-style-type: none"> समुदायस्तरीय प्राथमिक उपचार तथा खोज उद्धार तालिम प्रदान गर्ने । प्रत्येक वडाहरूमा आवश्यक मात्रामा सरल खोज उद्धार उपकरणहरूको भण्डारण गर्ने । समुदाय, शिक्षण संस्था तथा अस्पतालहरूमा भूकम्पीय पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने । समुदाय, शिक्षण संस्था तथा अस्पतालहरूमा आवधिक भूकम्पीय प्रतिकार्य अभ्यास गर्ने/गराउने । वडा/गाउँपालिका स्तरीय सामाजिक, भौतिक, धार्मिक, प्राकृतिक आदि सबै सम्पदाहरूको सूची/ अभिलेख तयार गर्ने । गाउँपालिकाभित्र रहेका सार्वजनिक खुल्ला जमिन तथा भवन परिसरहरूको अभिलेख तयार गरी सडकटासन्न टोल समुदायमा भएका सार्वजनिक खुल्ला जमिन तथा भवन परिसरहरूमा समुदायमा आधारित आपत्कालिन अस्थायी बसोबास योजना निर्माण गरी जानकारी गराउने । निकासी योजना (Evacuation plan) तयार गर्ने । मानिसको, पशुपंक्षीको र कृषिवालीको बीमा गर्नका लागि उचित व्यवस्था मिलाउने ।

३ विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक योजना

भौतिक पूर्वाधारको विकास, संस्थागत विकास, प्राकृतिक स्रोत साधनको संरक्षण, जीविकोपार्जनमा सुधार, नीतिगत क्षेत्रमा आवश्यक परिमार्जन, जनचेतना तथा प्रचारप्रसार, लगायतका कार्यहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको मूलप्रवाहीकरण गर्दै लैजाने अभिप्रायका साथ यो विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तयार पारिएको हो । खप्तडछान्ना गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरूमा गरिएको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा सर्वेक्षणबाट पहिचान गरिएका प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक प्रकोपबाट आइपर्नसक्ने विपद्का जोखिम क्रमशः कम गर्दै लैजाने लक्ष्य यो योजनाले लिएको छ ।

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कार्य गर्ने सबै सरकारी निकाय, राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय, गैरसरकारी निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी लगायतका संघसंस्थाहरूलाई यसै योजनाको उद्देश्य तथा कार्यक्रमहरूलाई सघाउ पुग्ने गरी कार्य सञ्चालन गर्न लगाउनेछ । यसको लागि आवश्यक संयोजन लगायत यस योजनामा समावेश कार्यक्रमहरू स्थानीय विपद् न्यूनीकरण योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ अनुसार गठन भएको खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिले गर्नेछ । उक्त समितिले खप्तडछान्ना गाउँपालिकासँग आवश्यक संयोजन गरी ७ वटा वडास्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिहरू परिचालन गरेर योजनामा समावेश गरिएका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्नेछ ।

खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण गरि यहाँका वासिन्दाहरूलाई विपद् उत्थानशील बनाउनका लागि क्रम बढ्दो रूपमा गर्नु पर्ने कामहरूको सूची खण्ड ४ मा प्रस्तुत गरिएको छ । यसै सूची अनुरूप खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति तथा विपद् व्यवस्थापन उपशाखाले प्रकोप जोखिम, संकटासन्नता र क्षमता को आधारमा आवधिक, वार्षिक कार्य योजना तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्ने अपेक्षा राखिएको छ । त्यस्ता वार्षिक कार्योजनाका प्रत्येक क्रियाकलापहरूको प्रमुख उपलब्धीहरूलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्य योजनाका ४ प्राथमिकताहरूसँग मिलाउन गरिएको छ । तिनै चार प्राथमिकताका प्रभावहरूबाट प्राप्त हुने उद्देश्य, लक्ष्य लगायत लक्षित प्रतिफल तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

अपेक्षित परिवर्तन

सरोकारवालाहरूसँग प्रभावकारी समन्वय, सहकार्य तथा साधन स्रोतको उपयुक्त व्यवस्थापन र आवश्यक नीति नियम र उल्लेखनीय सुधार गरि समुदायलाई सुरक्षित बनाउने

लक्ष्य

विपद्हरूबाट उत्थानशील समुदाय

उद्देश्य

विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कृयाकलापहरू कार्यन्वयन गरी विपद्बाट हुने जनधनको क्षतिमा उल्लेखनीय कमि ल्याउने

नतिजा - १

विपद् जोखिम बारे बुझाइमा वृद्धि तथा व्यापकता

नतिजा - २

सुदृढ विपद् जोखिम शासकीय पद्धति

नतिजा - ३

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा उत्थानशीलता अभिवृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्धनमा वृद्धि

नतिजा - ४

प्रभावकारी पूर्वतयारी, प्रतिकार्य, पुनर्लाभ, पुनर्स्थापना तथा पुन निर्माण

चित्र: परिणामको ढाँचा चित्र

नतिजा - १	नतिजा -२	नतिजा -३	नतिजा -४
उपलब्धी १.१ प्रकोप बमोजिम जोखिमको आँकलन भएको हुने	उपलब्धी २.१ संस्थागत संरचनाहरूको स्थापना एवं सुदृढीकरण भएको हुने	उपलब्धी ३.१ उत्थानशीलता वृद्धिमा लगानी प्रवर्धन भएको हुने	उपलब्धी ४.१ प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण भएको हुने
उपलब्धी १.२ जोखिम आँकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय संयन्त्र स्थापना भएको हुने	उपलब्धी २.२ कानुनी र नियामक संरचना निर्माण भएको हुने	उपलब्धी ३.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि भएको हुने	उपलब्धी ४.२ विपद् पूर्वतयारीको लागि बहु-प्रकोप पूर्व सूचना प्रणालीको विकास भएको हुने
उपलब्धी १.३ विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह प्रभावकारी भएको हुने	उपलब्धी २.३ विपद् जोखिम सुशासनको लागि क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने	उपलब्धी ३.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी प्रवर्धन भएको हुने	उपलब्धी ४.३ समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रवर्धन भएको हुने
उपलब्धी १.४ विपद् जोखिम बारेको चेतना तथा बुझाईमा क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने	उपलब्धी २.४ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशिता विकास भएको हुने	उपलब्धी ३.४ जोखिम हिस्सेदारी, बीमा तथा सामाजिक सुरक्षा मार्फत विपद् उत्थानशीलता अभिवृद्धि भएको हुने	उपलब्धी ४.४ विपद् पूर्व तयारीको लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढीकरण भएको हुने
			उपलब्धी ४.५ खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने
			उपलब्धी ४.६ पुनर्लाभ, पुनःस्थापना र सुरक्षित पुनर्निर्माण प्रवर्द्धन भएको हुने

३.१ दीर्घकालिन सोच तथा रणनीति

नेपालले सन् २०३० सम्मका लागि तय गरेको दीगो विकास लक्ष्यहरू (Development Goals) विद्यालय क्षेत्र विकास योजना (School Sector Development Plan) प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (पहिलो संशोधन, २०७५), विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना, २०१८-२०३०, विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति, २०७५, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०७० (प्रथम संशोधन २०७५), बृहत् विद्यालय सुरक्षा गुरुयोजना (२०१८-२०३०), विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ (पहिलो संशोधन, २०७६), नमूना कानून र योजनाहरू तथा केही गाउँपालिका र नगरपालिकाका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐनहरूलाई समेत आधार लिइ यस योजनामा गाउँपालिकामा विपद्बाट प्रभावित हुने परिवार, मृत्यु हुने तथा घाइतेको संख्या एवम् आर्थिक क्षतिको न्यूनीकरण गर्ने लक्ष्य लिइएको छ। यस योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन र समीक्षाको लागि देहाय बमोजिमको लक्ष्य सूचकहरू निर्धारण गरिएको छ।

क्र.सं.	सूचक	आधार वर्ष (०७८/०७९ सम्मको औषत)	अल्पकालीन ०८०/०८१	मध्यकालीन ०८४/०८५	दीर्घकालीन ०८८/०८९
१	विपद्बाट हुने मृत्यु दर उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने				
१.१	विपद्बाट मृत्यु हुनेको वार्षिक औसत संख्या (सडक दुर्घटना बाहेक)	६	४	३	०
१.२	सडक दुर्घटनाबाट मृत्यु हुनेको वार्षिक औसत संख्या	३	२	१	०
२	विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको संख्या उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने				
२.१	विपद्बाट प्रत्यक्ष प्रभावित हुने परिवारहरूको वार्षिक औसत संख्या		८०%	५५%	३५%
२.२	विपद्बाट घाइते हुने व्यक्तिहरूको वार्षिक औसत संख्या		८०%	५५%	३५%
२.३	सडक दुर्घटनाबाट घाइते हुने व्यक्तिहरूको वार्षिक औसत संख्या		८०%	५५%	३५%
३	विपद्को कारण हुने प्रत्यक्ष आर्थिक क्षतिलाई उल्लेख्य रूपमा कम गर्ने				
३.१	विपद्को कारण हुने वार्षिक औसत प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति		८०%	५५%	३५%
४	महत्वपूर्ण पूर्वाधार र आधारभूत सेवाहरूमा विपदले पुऱ्याउने क्षति र अवरोध उल्लेख्यरूपले कम गर्न न्यूनिकरणता विकास गर्ने				
४.१	स्वास्थ्य भवनहरूको प्रवलीकरण गरी उत्थानशील विकास	६		२	४
४.२	विद्यालय भवनहरूको प्रवलीकरण गरी न्यूनिकरणता विकास कक्षा कोठाहरूको मर्मत संभार र प्रवलीकरण गरी उत्थानशील विकास	३८	४	१२	२२
४.३	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि विद्यमान विद्यालयहरूबाट नमूना विद्यालयहरूको विकास		१	२	३

४.४	सार्वजनिक र सरकारी भवनहरूको प्रवलीकरण गरी उत्थानशील विकास		१०%	४०%	६०%
४.५	सांस्कृतिक सम्पदास्थलहरूको प्रवलीकरण गरी उत्थानशील विकास		१०%	४०%	६०%
४.६	सम्पदास्थलहरूको प्रवलीकरण गरी उत्थानशील विकास		१०%	४०%	६०%
४.७	खानेपानीका संरचनाहरूको मर्मत सम्भार गरी उत्थानशील विकास		२०%	६०%	८०%
४.८	एकिकृत जलश्रोत व्यवस्थापनको योजना कार्यान्वयनको प्रतिशत		२०%	६०%	८०%
४.९	उच्च जोखिमयुक्त हिमताल विस्फोटन बाढीको जोखिम न्यूनीकरण (संख्या)		२०%	६०%	८०%
४.१०	बायो ईन्जिनियरिङ्ग प्रविधिद्वारा नदी किनाराको संरक्षण (कि.मी.)		४	१०	१८
४.११	जलाधारहरूको संरक्षण (संख्या)		२०%	६०%	८०%
४.१२	ताल, सिमसार तथा पोखरीहरूको संरक्षण (संख्या)		२०%	६०%	८०%
४.१३	जलवायु स्मार्ट वडाहरूको विकास		२०%	६०%	८०%
४.१४	जलवायु स्मार्ट कृषि प्रवर्द्धन गर्ने		२०%	६०%	८०%
५	विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीति तथा कार्ययोजना तयार गर्ने				
५.१	सरोकारवालाहरू बीच अन्तर तथा परस्पर समन्वय र साभेदारी अभिवृद्धि गर्न संयन्त्र विकास गर्ने		५०%	१००%	
५.२	पुनर्लाभ, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माणका लागि “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” को सिद्धान्तका आधारमा श्रोतहरू व्यवस्थापन र कार्यान्वयन गर्ने		५०%	१००%	
६	बहुप्रकोप पूर्वसूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सूचना तथा आंकलनको उपलब्धता र पहुँचमा उल्लेख्य बृद्धि गर्ने				
६.१	बहुप्रकोप अनुगमन तथा पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना र संचालन भएको हुनेछ।		२०%	८०%	१००%
६.२	सूचना प्रणाली मार्फत पूर्व सूचना प्राप्त गर्ने जनसंख्याको प्रतिशत		२०%	८०%	१००%
६.३	पूर्वसूचना प्राप्त भएपछि विपद् प्रभावित क्षेत्रबाट सुरक्षित स्थानमा सारिएका जनसंख्याको प्रतिशत		२०%	८०%	१००%

४ कार्य योजना

खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा विद्यमान प्रकोपको जोखिम कम गर्दै गाउँपालिका क्षेत्रका सबै समुदायहरूलाई सम्भावीत विपद् बाट सुरक्षित गराउन विपद् जोखिम बारे समान बुझाई, विपद् जोखिम सुशासन पद्धतिमा सुधार, तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि लगानी प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक छ। पुर्नस्थापना, पुर्ननिर्माण र पुर्नलाभ जस्ता प्रतिकार्य प्रभाकारी तवरमा कार्यन्वयन गर्नको लागि विपद् पूर्वतयारी गर्नु पर्ने हुन्छ। यसको अलावा पुनर्स्थापना पुनर्निर्माण लगायत समान्य अवस्थामा बन्ने भौतिक पूर्वाधारका संरचनाहरू पनि साविक भन्दा “अझ बलियो राम्रो” विपद् प्रतिरोधि भए मात्र दिगो विकास सम्भव हुनेछ। यिनै चार विधाहरू विपद् जोखिम बारे समान बुझाई, विपद् जोखिम सुशासन पद्धतिमा सुधार, जोखिम न्यूनीकरणका लागि लगानी प्रवर्द्धन र अझ राम्रो बलियो पुनर्स्थापन, पुनर्निर्माण र पुनर्लाभका लागि पूर्वतयारी अन्तरगत गर्नु पर्ने कार्यहरूको सिलसिलेवर सूची यस खण्डमा समावेश गरिएको छ। खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति तथा विपद् व्यवस्थापन उपशाखाले विपद् जोखिम व्यवस्थापनको विद्यमान संस्थागत संरचना तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्दै तलको तालिकामा समावेश गरिएका सूचीहरूबाट क्रमबद्ध रूपमा प्राथमिकता अनुसारको आवधिक, वार्षिक कार्य योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नेछ।

४.१ विपद् जोखिम बारे बुझाई

४.१.१ प्रकोप बमोजिम जोखिमको आँकलन

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	मौसम तथा जलवायु विश्लेषण गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / स्थानीय आपत्कालिन केन्द्र / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५,००,००० /		√
२.	सिउडीगाढ र तीउने खोलामा वर्षा अनुगमन प्रणाली (Real-Time Weather Observation, monitoring System) स्थापना गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / स्थानीय आपत्कालिन केन्द्र / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय			
३.	मौसम तथा जलवायु विश्लेषण, प्रमुख नदी, र जलाधारहरूको जलसतह र वर्षा अनुगमन प्रणाली (Real-Time Weather Observation, monitoring System) बाट उपलब्ध जानकारी, सूचना र सङ्केतहरूमा पहुँच सुदृढ गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / स्थानीय आपत्कालिन केन्द्र / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५,००,००० /		√
४.	गाउँपालिका क्षेत्रमा आगलागी र वन डढेलोको निरन्तर अनुगमन प्रणाली (Real-Time Fire Monitoring System) स्थापना गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / स्थानीय आपत्कालिन केन्द्र / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५,००,००० /	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
५.	मुख्य पूर्वाधार संरचना र सेवाहरूमा आगलागी र वनडहेलो विरुद्ध सचेतना निर्माणका लागि जानकारीमूलक सामग्री (Information Kit) को विकास गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / स्थानीय आपत्कालिन केन्द्र / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२,००,०००/	√	
६.	महामारीको निरन्तर अनुगमन प्रणाली (Real-Time Outbreak and Disease Surveillance System) स्थापना गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	स्वास्थ्य शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / स्थानीय आपत्कालिन केन्द्र / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	१,००,०००/	√	
७.	गाउँपालिकाभित्र भएका कृषिबाली तथा पशुधनका प्रकार तथा तिनीहरूमा बारम्बार हुने गरेका क्षतिहरूको तथ्याङ्क तयार पार्ने ।	२ वर्ष भित्र	कृषि विकास उपशाखा, विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		१,००,०००/	√	
८.	सम्पूर्ण पूर्वाधारहरू, ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरू, आश्रयस्थलहरू, विद्यालय, अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी तथा खानेपानीका संरचनाहरू तथा अन्य भौतिक संरचनाहरूमा संरचनात्मक विश्लेषण (structural assessment) गरी भूकम्पीय जोखिम आँकलन तथा नक्शाङ्कन गर्ने र यसलाई सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पूर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२०,००,०००/	√	√
९.	बहु प्रकोप (वाढी, कटान, पहिरो, भूकम्प, आगलागी) जोखिम आँकलन, नक्शाङ्कन र प्रकोपक्षेत्र निर्धारण गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पूर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२०,००,०००/	√	√
१०.	बहु प्रकोप (वाढी, कटान, भूकम्प, आगलागी) जोखिम आँकलन, नक्शाङ्कन र प्रकोपक्षेत्र प्रकाशन गर्ने /सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पूर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका		२०,००,०००/		
११.	वहु-प्रकोप जोखिम संवेदनशील भू- उपयोग योजनाहरूको (RSLUP) तर्जुमा गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पूर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	४०,००,०००/		√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१२.	तयार भएको बहु-प्रकोप जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना (RSLUP) लाई सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पुर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय			√
१३.	Engineering geological map तयार गरी सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पुर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२०,००,०००/		√
१४.	Soil Liquefaction प्रकोप आँकलन, नक्शाङ्कन र प्रकोपक्षेत्र निर्धारण गरी सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	१०,००,०००/		√
१५.	प्रत्येक ५ वर्षमा गाउँपालिकाका सबै वडाहरूमा प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा अध्यावधिक गर्ने ।	प्रत्येक ५ वर्ष	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पुर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका		५,००,०००/	√	
१६.	सडक दुर्घटनाका सम्भावित पहिचान गरी ती क्षेत्रहरूमा निरन्तर सडक अनुगमन प्रणाली (Real-Time Road Surveillance System) स्थापना गर्ने	८ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / पुर्वाधार विकास शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५,००,०००/		√

४.१.२ बहु-प्रकोप जोखिम आँकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	प्रकोप, सम्मुखता, सङ्कटउन्मुखता र जोखिम तथ्याङ्क संकलनमा एकरूपता कायम गर्न अन्तर निकाय संयन्त्र स्थापना गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५०,०००/	√	√
२.	सिमाना जोडिएका, जलाधारको उपल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका स्थानीय तह सँग समन्वय र सहकार्य गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	सम्बन्धित स्थानिय तह	२५,०००/		

४.१.३ प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	सवै वडामा विध्यमान र सम्भाव्य प्रकोपको विपद् जोखिम बारे सचेतना जगाउन स्थानीय भाषा, लवजमा चेतनामूलक सामग्री विकास गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद्\ व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	२,००,००० /	√	
२.	विपद् जोखिम सूचना साभेदारीगर्न (मोबाईल एप्स, वेबसाईट,एसएमएस, रेडियो र टेलिभिजनजस्ता प्रविधिको प्रयोग सहित)संचार तथा प्रसार रणनीति र कार्यविधि तयार पारी सञ्चारमाध्यहरु परिचालन गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद्\ व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	१,००,००० /	√	
३.	महिला, वृद्धवृद्धा, बालबालिका, अपाङ्ग, विद्यार्थी र अन्य संकटउन्मुख समूहसँग जोखिम सूचना साभेदारी गर्न संचार तथा प्रसार रणनीति र कार्यविधि तयार गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद्\ व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	१,००,००० /	√	
४	आधिकारिक, खुला, भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित विपद् जोखिम सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना गर्ने र यसलाई राष्ट्रिय सूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद्\ व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	१,००,००० /	√	√

४.१.४ विपद् जोखिम बारेको बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	विद्यालयको पाठ्यक्रममा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी विषयहरू समावेश गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२,००,००० /	√	
२.	विभिन्न समुदायका महिला, बालबालिका, बृद्ध-बृद्धा, अपांग, सङ्कटासन्न समुदायहरू र सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी अभिमुखिकरण र प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२,००,००० /	√	
३.	निर्वाचित जन प्रतिनिधि, राजनीतिक दल, विषयगत निकायका सम्पर्क व्यक्ति, विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरूलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण ऐन, नियम, नीति, कार्ययोजना बारे अभिमुखिकरण गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	२,००,००० /	√	√
४.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धमा सचेतना जगाउने कार्यक्रमहरूको विकास तथा संचालन गर्नका लागि समुदायमा आधारित संघ संस्था, गैर-सरकारी सङ्गठन तथा अन्य सरोकारवालाहरू सँग सहकार्य गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५०,००० /		
५.	व्यापारी, व्यवसायी र उद्यमीहरूलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण बारे प्रशिक्षण दिई उनीहरूको जवाफदेहिता, सहभागिता र जिम्मेवारीबोध बढाउने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	५०,००० /	√	√
६.	जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना तयारी, विपद् प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धमा सरोकारवाला र पेशाकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	५०,००० /	√	√

४.२ विपद् जोखिम शासकिय पद्धतिको सुदृढीकरण

४.२.१ संस्थागत संरचनाहरूको स्थापना एवं सुदृढीकरण

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	वडा स्तरिय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति/उपसमिति गठन गर्ने र परिचालन गर्ने।	पहिलो ६ महिना भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		१०,०००/	√	
२.	वडा तथा गाउँपालिका विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति सञ्चालन कार्य विधि तयार गरि लागू गर्ने।	पहिलो ६ महिना भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		५०,०००/	√	
३.	विषयगत शाखा तथा महाशाखा मा विपद् जोखिम सम्बन्धी निश्चित जिम्मेवार (focal) व्यक्ति तोक्ने।	पहिलो ६ महिना भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका				
४.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि समुदायमा आधारित संस्थाहरूको स्थापना, विस्तार र त्यसको सञ्चालन गर्ने।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		५,००,०००/	√	
५.	विपद् जोखिम कोषको स्थापना गर्ने।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका				
६.	आकस्मिक कोषको स्थापना गर्ने।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका			√	√
७.	आपत्कालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र स्थापना गर्ने।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		२०,०,०००/	√	√

४.२.२ कानूनी र नियामक संरचनाको निर्माण

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन तयार / परिमार्जन गरी पारित गर्ने ।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		५०,००० /	√	
२.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण कोष सञ्चालनको कार्यविधि बनाउने ।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		५०,००० /	√	
३.	आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र संचालन निर्देशिका र कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका		५०,००० /	√	√
४.	आकस्मिक कोषका लागि नियमावली र कार्य संचालन विधि तयार गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु		√	√
५.	विकास परियोजनाको बजेटबाट विपद् पश्चात पुनर्निर्माणमा उपयोग गर्ने अनुमति दिन बजेट रकमान्तरणका लागि प्रक्रिया स्थापित गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२५,००० /	√	√
६.	विपद् स्तरीकरण तथा कार्य विभाजन निर्देशिका तयार गर्ने (कुन स्तरको विपद् सम्बन्धी जिम्मेवारी कुन तह वा निकायबाट हुने हो सो को निर्क्यौल गर्ने) ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,००० /	√	√
७.	खप्तडछान्ना गाउँपालिका भित्र बन्ने सबै प्रकारका भौतिक पूर्वाधारहरुको योजना तर्जुमा देखी कार्यान्वयन सम्म अनिवार्य रूपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु समावेश गर्नका लागि “विपद् जोखिम मूलप्रवाहीकरण कार्य विधि” तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,००० /	√	√
८.	मौसम परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकुलन कार्यविधि तयार पार्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,००० /	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
९.	विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य, पुनर्लाभ, पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापनाको लागि गैरसरकारी संस्थाको परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि परिमार्जन गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	√
१०.	राहत संकलन र परिचालनमा दोहोरोपना आउँन नदिन कार्यविधि बनाई एकद्वार प्रणाली अवलम्बन गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	√
११.	विपद् पुनर्निर्माण र पुनर्लाभ निर्देशिका तयार पारी कार्यान्वयन गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	√
१२.	विपद् व्यवस्थापनका लागि स्वयंसेवक उत्पादन तथा परिचालन कार्यविधि तयार पार्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	√
१३.	सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितीका लागि स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्य संचालन विधि तयार र नियमित अद्यावधिक गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु		√	√
१४.	पूर्वसूचना प्रणाली सञ्चालन र विभिन्न प्रकोप व्यवस्थापनमा संलग्न संस्थाहरुबीच पूर्वसूचना सम्प्रेषण सम्बन्धी प्रक्रियालाई मार्गदर्शन गर्न कार्य सञ्चालन विधी (Standard Operating Procedure) तयार गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	√
१५.	भवन संहिता कार्यान्वयन तथा भवन निर्माण मापदण्ड बनाई लागु गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	भवन तथा बस्ती विकास उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका		५,००,०००/	√	

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१६.	गाउँपालिका भित्र बन्ने सबै प्रकारका भवनहरू राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिता र मापदण्डको अनुसार मात्र निर्माण गर्ने, गराउने ।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	भवन तथा बस्ती विकास उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका			√	
१७.	गाउँपालिकाभित्र राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिताको पूर्ण पालना गरेर घर बनाउने घरधनीहरूलाई विशेष कदर र सो विपरित निर्माण गर्नेहरूलाई दण्ड जरिवाना गरी संहिता विपरित बनेको घरलाई भूकम्प प्रतिरोधी नगराइ प्रयोग गर्न नपाउने नियम बनाई कडाइका साथ पालना गर्न, गराउन लगाउने ।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	भवन तथा बस्ती विकास उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका			√	
१८.	गाउँपालिकाभित्र नयाँ घर भवन निर्माण गर्नका लागि गाउँपालिकामा सूचीकृत दक्ष प्राविधिक तथा कम्तीमा एक जना तालिम लिइ इजाजत प्राप्त मिस्त्रीको प्रत्यक्ष संलग्नता विना कुनै पनि घर बनाउन नपाइने व्यवस्था मिलाउने ।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	भवन तथा बस्ती विकास उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका			√	
१९.	सडकटासन्न टोल समुदायमा भएका सार्वजनिक खुल्ला जमिन तथा भवन परिसरहरूमा समुदायमा आधारित आपत्कालिन अस्थायी बसोबास योजना निर्माण गरी जानकारी गराउने ।	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	भवन तथा बस्ती विकास उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका		५,००,०००/	√	
२०.	खोला बरीपरीका क्षेत्रहरूमा नयाँ भौतिक संरचना, घर र गोठहरू बनाउँदा भवन निर्माण मापदण्ड कडाइका साथ लागू गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	भवन तथा बस्ती विकास उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका			√	
२१.	गाउँपालिकाभित्र बनिसकेका नयाँ पुराना अस्पताल भवन तथा विद्यालय भवनहरूको भूकम्पीय जोखिम लेखाजोखा गरी कमजोर ठहरिएका संरचनाहरूको भूकम्पीय प्रबलिकरण गर्ने गराउने व्यवस्थाको लागि	५ वर्ष भित्र	भवन तथा बस्ती विकास उपशाखा / योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा /	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/पालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	८,००,०००/	√	

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
	आवश्यक नीति नियम निर्माण गरी आवश्यक क्षमता विस्तार गर्ने कार्यक्रम बनाउने ।		गाउँपालिका				
२२.	जोखिम आँकलनको आधारमा प्रमुख नदी बेसिनमा नदी व्यवस्थापन र जलाधार संरक्षणको लागि गुरु योजना तयार गर्ने	५ वर्ष भित्र	योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१०,००,०००/	√	√
२३.	जोखिम(संवेदनशील भू उपयोग योजना कार्यान्वयनको लागि नियमन गर्ने	५ वर्ष भित्र	योजना तथा अनुगमन शाखा / विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	√

४.२.३ विपद् जोखिम सुशासनको लागि क्षमता अभिवृद्धि, सहकार्य र साभेदारी

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	वडा तथा गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिका कम्तिमा ५० प्रतिशत सदस्यहरुको लागि ७ दिने सामुदायिक जलवायू तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन तालिम आयोजना गर्ने।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	७,००,०००/	√	√
२.	विपद्हरुबाट सावधानी अपनाउन सार्वजनिक सचेतना अभियान स्वरुप रेडियो सन्देश तथा भिडियो सन्देश संचालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	
३.	बहु-विपद्बाट सावधानी अपनाउन सार्वजनिक सचेतना अभियान गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,०००/	√	

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
४.	गाउँपालिकाका प्रत्येक वडाका समुदायहरूका अगुवाहरू, स्थानीय संघ संस्थाहरूका प्रतिनिधिहरू, पत्रकार, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरू लगायत महिला समूहहरूको लागि प्रतिवडा २ वटा भूकम्पीय जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी सम्बन्धी आधा दिवसीय सचेतना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	१,००,००० /	√	√
५.	गाउँपालिकाभित्र विभिन्न सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी संघ संस्थाहरूमा कार्यरत इन्जिनियर, आर्किटेक्ट तथा सब इन्जिनियरहरूको लागि तीन दिवसीय भूकम्प प्रतिरोधी भवन डिजाइन तथा निर्माण प्रविधि तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	५,००,००० /	√	√
६.	गाउँपालिकाभित्र विभिन्न सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी संघ संस्थाहरूमा कार्यरत इन्जिनियर, आर्किटेक्ट तथा सब इन्जिनियरहरूको लागि पाँच दिवसीय भूकम्प प्रतिरोधी भवन डिजाइन तथा निर्माण प्रविधि तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	७,००,००० /	√	√
७.	गाउँपालिकामा कार्यरत अनौपचारिक निर्माण व्यवसायहरूको लागि ३ दिवसीय भवन निर्माण व्यवस्थापन तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	३०,००० /	√	√
८.	डकमी अथवा मिस्त्रीहरूको लागि सात दिवसीय भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण प्रविधि तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	५,००,००० /	√	√
९.	डकमी तथा मिस्त्रीहरूको लागि सात दिवसीय भूकम्पीय प्रवलीकरण प्रविधि तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा	७,००,००० /	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
				कार्यरत संघसंस्थाहरु			
१०.	इन्जिनियरको लागि सात दिवसीय भूकम्पीय प्रवलीकरण प्रविधि तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	७,००,००० /	√	√
११.	प्रत्येक वडाबाट कम्तिमा ९ जना गृहणीहरुको लागि चार दिवसीय गैर-संरचनात्मक भूकम्पीय जोखिम अल्पिकरण तथा पूर्वतयारी तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१,००,००० /	√	√
१२.	गाउँपालिकाभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम प्राप्त सहभागीहरुमध्ये इच्छुक तथा योग्य २४ जनालाई पाँच दिवसीय प्रशिक्षकका लागि प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५,००,००० /	√	√

४.२.४ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशीताको सुनिश्चितता

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	विपद्बाट बढी प्रभावित, उत्थानशीलता कमजोर भएका र संकटउन्मुखता बढी भएका विभिन्न सामाजिक समूहको विपद् शासनका काममा सहभागिता बढाउँदै उनीहरुको सशक्तिकरण र साभेदारीको प्रवर्द्धन गर्न विपद् जोखिम सरोकार समूहहरु गठन गरी संस्थागत विकास गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५०,००० /	√	√
२.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्य योजना तयार गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित	५०,००० /	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
				निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु			
३.	विपद् जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रम र नीति निर्माणमा जोखिममा रहेका नागरिक र जनताको पहुँच, प्रतिनिधित्व र प्रभावकारी सहभागिताको लागि स्थानीय स्तरमा सामाजिक परिचालनका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	२,००,००० /	√	√
४.	समाजका सीमान्तकृत समूह, महिला, अपाङ्ग, बाल-बालिका तथा वृद्ध-वृद्धाहरुजस्ता अति संकटउन्मुख समूहहरुका लागि प्राथमिकताका आधारमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरुको विकास गरी संचालन गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय / पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	२,००,००० /	√	√

४.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि उत्थानशीलता बृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन

४.३.१ उत्थानशीलता बृद्धिमा लगानी प्रवर्द्धन

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	महिला, बालबालिका तथा अन्य पिछडिएका समुदायहरुको रूचि तथा आवश्यकता बमोजिम उनीहरुको जीवनस्तर बृद्धि गर्नको लागि रोजगारी, सीप विकास तथा स्वास्थ्य सेवासँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा तालिमहरु सञ्चालन गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	१,००,००० /	√	√
२.	विपद् जोखिम क्षेत्रका आर्थिक रूपले कमजोर, सीमान्तकृत तथा विपन्न समूहले उत्पादन गरेको वस्तु तथा सेवाका बजारसम्म पहुँच बढाउने कार्यक्रम संचालनको गर्ने	२ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	१,००,००० /	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
३.	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि नमूना विद्यालयहरूको स्थापना गर्ने	८ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	५,००,००,०००/	√	√
४.	सरकारी कार्यालयहरू, सामुदायिक भवनहरू, विद्यालयहरू, अस्पतालहरू र आश्रयस्थलहरू बालबालिका, वृद्धवृद्धा तथा अपाङ्ग मैत्री बनाउने	८ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२०,००,०००/	√	√
भूकम्प							
५.	गाउँपालिकाभित्र नयाँ घरको निर्माण कार्यमा कम्तिमा एक जना तालिम प्राप्त मिस्त्री राख्ने प्रावधान सफलतापूर्वक लागू गर्नका लागि आवश्यक मात्रामा मिस्त्रीहरूको लागि भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण प्रविधि तालिम कार्यक्रमको आयोजना गरी सफलतापूर्वक तालिम सम्पन्न गर्ने मिस्त्रीहरूलाई इजाजत पत्र प्रदान गर्ने ।	२ वर्ष भित्र/ निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२५,००,०००/	√	√
६.	आपत्कालिन समयमा अत्यावश्यक सेवा र संरचनाको पहिचान गरी तिनको संरचनागत र संचालनात्मक निरन्तरताका लागि स्रोत जुटाइ प्रवलीकरण र विकल्पहरूको स्पष्ट योजना बनाउने	२ वर्ष भित्र/ निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२०,००,०००/	√	√
७.	गाउँपालिकाभित्र भएका सबै संस्थागत भवनहरूमा गैर-संरचनात्मक जोखिम अल्पीकरण गर्न गराउनका लागि प्रथम चरणमा गाउँगाउँपालिका कार्यालय परिसर तथा वडा कार्यालय लगायत गाउँपालिकाको स्वामित्व भएका सबै भवनहरूमा गैरसंरचनात्मक जोखिम अल्पीकरण गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा र गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र गाउँपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१,००,०००/	√	√
८.	गाउँपालिकाभित्र भएका सबै सरकारी, सामुदायिक, निजी अस्पताल, स्वास्थ्य संस्था तथा शिक्षण संस्थाका भवनहरूमा गैरसंरचनात्मक जोखिम अल्पकरण गर्ने, गराउने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा र गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र गाउँपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१०,००,०००/	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
९.	सम्पूर्ण विद्यालयहरूलाई मजवुत संरचनाको रूपमा निर्माण, पुनर्निर्माण र प्रवलीकरण गरी सुरक्षित आपत्कालिन आवाशीय सेवा समेत प्रदान गर्न सक्ने गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / शिक्षा शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	३,५०,००,००० /	√	√
१०.	जोखिमयुक्त पूर्वाधारहरू (विद्यालय, अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी, खानेपानीका संरचना, सरकारी तथा सार्वजनिक भवनहरू, एतिहासिक सम्पदा र सांस्कृतिक धरोहरहरू, जलविद्युत गृह, विद्युतीय सबस्टेशन, हाईड्रोलिक संरचना आदि) को प्रवलीकरण गर्न लगानी बढाउने	८ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / शिक्षा शाखा / योजना शाखा / स्वास्थ्य शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	१०,००,००,००० /	√	√
बाढी							
११.	मनसून पूर्व ढल तथा जल निकास मार्गहरू सफाई गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		५०,००० /	√	
१२.	नदीमा तटबन्ध निर्माण कार्य सुरु गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		२०,००,००० /	√	
१३.	कटान हुनसक्ने स्थानहरूको किनारमा स्थानीय उपाय तथा जैविक विधिको प्रयोग गरी तटबन्ध निर्माण गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		१०,००,००० /	√	
१४.	खोला खोल्सा अतिक्रमण कार्यलाई नियन्त्रण गर्ने र सिमाङ्कन गरी अतिक्रमित क्षेत्र खाली बनाउने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		१,००,००० /	√	
१५.	डुबान हुने क्षेत्रमा उपयुक्त कृषि बाली सिफारिश गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		१,००,००० /	√	
१६.	शहरी ढल निकास प्रणाली निर्माण गर्ने तथा विद्यमान ढल निकास प्रणालीको स्तरोन्नती गर्ने	८ वर्ष भित्र र निरन्तर	योजना शाखा र विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार / संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२०,००,००० /	√	√
पहिरो							
१७.	पहिरो जानसक्ने स्थानहरूमा वृक्षारोपण गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		५,००,००० /	√	

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१८	पहिरो जानसक्ने स्थानहरूको किनारमा स्थानीय उपायको प्रयोग गरी ग्याविन तथा रिटेनिङ्ग बाल लगाउने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		२०,००,००० /	√	
१९	डाँडा, पाखा, भिर अतिक्रमण भएको नियन्त्रण गर्ने र सिमाङ्कन गरी अतिक्रमित क्षेत्र खाली बनाउने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		५०,००० /	√	
वन्यजन्तु आतङ्क							
२०	जंगली जनावरको जोखिम न्यूनीकरणका लागि जोखिम क्षेत्रमा विद्युतीय तार बार लगाउने ।	१ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		५,००,००० /	√	
२१	वन क्षेत्रको संरक्षण गर्ने र अतिक्रमण हुन नदिने ।	१ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		५०,००० /	√	
२२	वन क्षेत्रको सिमाङ्कन गर्ने ।	१ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		१,००,००० /	√	
आगलागी र वन डढेलो जोखिम							
२३	सुख्खा क्षेत्रका वन जङ्गलहरूमा अग्नी रेखा निर्माण गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		१०,००,००० /	√	
२४	पराल, खरजस्ता ज्वलनशील वस्तुहरूलाई घरभन्दा पर सुरक्षित स्थानमा राख्ने, आगोले सजिलै नबल्ने सामग्रीबाट गोठ बनाउन प्रोत्साहन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका			√	
२५	नयाँ गोठ, घर तथा हाट बजार वा अन्य प्रकारका अस्थायी छाप्रा, पानी ट्याङ्की बनाउँदा आगोले सजिलै नबल्ने सामग्रीबाट बनाउन प्रोत्साहन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका			√	
२६	ग्याँस, मट्टितेल, डिजेल, पेट्रोल जस्ता अति ज्वलनशील पदार्थ बिक्री वितरण गर्ने पेट्रोल पम्प तथा पसलहरूमा आवश्यक मात्रामा अग्निशामक यन्त्र तथा उपयुक्त अग्नि निरोधक उपायहरू अवलम्बन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका			√	
२७	सार्वजनिक पोखरी, इनार जस्ता परम्परागत पानीका स्रोतहरूको पहिचान गरी संरक्षण गर्ने गराउने र अद्यावधिक अभिलेख राख्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका		१,००,००० /	√	

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
२८	चलचित्र घर, सभा सेमिनार हल, कारखाना जस्ता एकै पटक धेरै मानिसहरु जमघट हुने स्थानहरुमा आवश्यक संख्यामा अग्निशमन यन्त्र तयारी अवस्थामा राख्ने तथा बैकल्पिक आगो निभाउने बन्दोवस्त गर्न लगाउने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका			√	
सडक दुर्घटना जोखिम							
२९	सम्भावित दुर्घटना हुने सडकहरुमा Safety-barriers, Steel guard-rails, Road-humps, Rumble strips, Reflective road-markings, Signals आदिको निर्माण गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२०,००,०००/	√	√
३०	सडकको आवश्यकता अनुसारको मर्मत सम्भार गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२०,००,०००/	√	√
३१	सवारी साधनहरुको गति नियन्त्रण गर्ने व्यवस्था मिलाउने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	५,००,०००/	√	√
३२	सडक दुर्घटना कम गर्न तथा लेन अनुशासन कायम गर्न मुख्य चोकमा सि सि क्यामेरा जडान तथा व्यवस्थापन	८ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	५,००,०००/	√	√
३३	पार्किङको उचित व्यवस्था गर्ने ।	८ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु		√	√
जलवायुजन्य जोखिम (खडेरी, चट्याङ, हावाहुरी, तुषारो र हिमपात)							

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
३४	ताल, सिमसार तथा पोखरीहरूको संरक्षण गर्ने	५ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	५,००,०००/	√	√
३५	जलवायु स्मार्ट (Climate Smart) कृषि प्रवर्धन गर्ने	१० वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	३०,००,०००/	√	√
३६	वातावरणीय क्षयीकरण र विपद्- जोखिम घटाउन बैकल्पिक ऊर्जाको प्रवर्द्धन गर्ने	१० वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु		√	√
हुरीबतास							
३७	दूरसञ्चार तथा विद्युत प्रसारणका अग्ला टावरहरु र दूरसञ्चार, केबुल टेलिभिजन, इन्टरनेट केबुल तथा विद्युत प्रसारणका तारहरुलाई हुरीबतासबाट सुरक्षित पार्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु		√	
३८	गाउँपालिका क्षेत्रमा भएका अग्ला होर्डिङ्गबोर्डहरु हुरीबतासबाट सुरक्षित पार्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	५,००,०००/	√	
३९	पराल, खर, जस्तापाता जस्ता हल्का वस्तुहरुलाई नउडाउने गरि सुरक्षित राख्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु		√	
४०	नयाँ गोठ, घर तथा हाट बजार वा अन्य प्रकारका अस्थायी छाप्रा बनाउँदा हावाले नउडाउने गरि बनाउने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु		√	
चट्याड							

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
४१	अर्थिङ्गको प्रयोगबारे जनचेतनाको वृद्धि गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ—संस्थाहरु	५०,०००/	√	
४२	पराल, खरजस्ता ज्वलनशील वस्तुहरुलाई घरभन्दा पर सुरक्षित स्थानमा राख्ने, आगोले सजिलै नबल्ने सामग्रीबाट गोठ बनाउन प्रोत्साहन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ—संस्थाहरु		√	
४३	जलवायु परिवर्तन अनुरूप कृषिवाली प्रणाली अनुकूलनका लागि अध्ययन गरी सफलता प्राप्त प्रविधिहरुको प्रवर्द्धन तथा विस्तार गर्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ—संस्थाहरु		√	
खडेरी							
४४	खडेरीको बेला खानेकुरा खाद्यान्न भण्डारण गरी राख्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ—संस्थाहरु	१०,००,०००/	√	
४५	खडेरीको बेला खानेकुरा आयात गर्नको लागि कोष छुट्टयाई राख्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ—संस्थाहरु	१,००,०००/	√	
४६	मौसम अनुकूल बालि लगाउने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ—संस्थाहरु	१,००,०००/	√	
महामारी							
४७	गाउँपालिका भित्रका पसल घरहरुमा उत्पादन हुने फोहोर मैलालाई कुहिने, पूनः प्रयोग हुने र नकुहिने तथा पूनःप्रयोग नहुने गरी तीन अलग अलग भाँडाहरुमा राखी व्यवस्थापन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ—संस्थाहरु	५,००,०००/	√	

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
४८	काँचो वा पकाएर बिक्रीवितरण गरिने माछा, मासु, मिठाई जस्ता चाँडै सड्ने गल्ने वस्तुहरु स्वस्थकर तरिकाले छोपेर वा चिसो पारेर मात्र बिक्रीवितरण गर्नु पर्ने बाध्यात्मक नियम बनाइ कडाइका साथ लागू गर्ने ।	२ वर्ष भित्र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु		√	
४९	स्वस्थकर मासु उत्पादन तथा बिक्रीवितरणका लागि आवश्यक मात्रामा पशुपक्षी बधशालाहरु निर्माण गर्ने ।	२ वर्ष भित्र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / योजना शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय/गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२०,००,०००/	√	

४.३.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	विपद् उद्धार कोषलाई विपद् हुनु अगावै विपद् पूर्व तयारीमा समेत उपयोग गर्न मिल्ने व्यवस्था गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२५,०००/	√	
२	गाउँपालिकाको विकास बजेटको कम्तिमा दुई प्रतिशत बार्षिक बजेट विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि छुट्याउने व्यवस्था गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२५,०००/	√	
३	सडक निर्माण लागतको कम्तिमा दश प्रतिशत रकम सडक सुरक्षाका लागि छुट्याउने व्यवस्था गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२५,०००/	√	
४	बहु-प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण प्रविधिको जानकारीमूलक सूचना भएको क्यालेण्डर छापी नगरबासीहरुलाई वितरण गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय / गाउँपालिकामा कार्यरत संघ-संस्थाहरु	२५,०००/	√	√

४.३.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी प्रवर्द्धन

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	स्थानिय तहमा रहेका हरेक परिवारमा कम्तिमा एकवटा भूकम्पीय भटपट भोला तयार गरी राख्न प्रोत्साहन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र गाँउपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु		√	
२	स्थानिय तहमा रहेका हरेक घरमा कम्तिमा एउटा घरायसी बचाउ बाकस राख्न प्रोत्साहन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र गाँउपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु		√	
३	गाउँपालिकाबासीहरुलाई आ-आफ्नो घर व्यवसाय स्थलका भवनहरुमा भूकम्पीय गैरसंरचनात्मक जोखिम अल्पीकरण गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र गाँउपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु		√	
४	विपद् जोखिम न्यूनीकरण गतिविधिहरुमा निजी क्षेत्रको स्रोत परिचालनलाई बढावा दिन कर छुट गरी प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु		√	√
५	विपद् प्रभावित व्यक्ति तथा समुदायहरुलाई लघुवित्त, निर्व्याजी ऋण, शसर्त नगद स्थानान्तरण आदिको व्यवस्था स्थापित गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु			
६	व्यवसायिक सामाजिक जिम्मेवारी (Corporate Social Responsibility) कार्यक्रम मार्फत विपद् पश्चातको पुनर्लाभ र पुर्ननिर्माणमा निजी लगानी बृद्धि गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	उध्योगी, व्वसाहीहरु			
७	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि साना लगानी, लघु ऋण, बीमा, पुनर्बीमा आदिको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु, विमा संस्थाहरु			

८	जोखिमयुक्त निजी आवास, होटेल, सपिङ्ग मल, व्यवसायिक तथा औद्योगिक भवनहरू भूकम्पीय प्रबलीकरणको लागि कम ब्याज दरमा ऋण, कर छुट आदिद्वारा प्रोत्साहन गर्ने	८ वर्ष भित्र / निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र गाँउपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू		√	√
---	---	------------------------	--------------------------------------	--	--	---	---

४.३.४ जोखिम हिस्सेदारी, बीमा तथा सामाजिक सुरक्षा मार्फत विपद् उत्थानशीलता अभिवृद्धि

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	गाउँपालिकाभित्र कार्यरत बीमा संस्थाहरूको पहिचान गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू, विमा संस्थाहरू	५०,०००/	√	
२	विपद् संकटउन्मुख समूह र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा संलग्न व्यक्ति तथा समुदायको जीवन बीमाको व्यवस्था गर्ने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू, विमा संस्थाहरू	१०,००,०००/		
३	कृषिबाली तथा पशुधनको बीमा गर्नका लागि उचित व्यवस्था मिलाउने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू, विमा संस्थाहरू			
४	कृषिमा बढ्दो विपद् (बाढी, खडेरी, तुषारो, हिमपात, पहिरो) जोखिम र खाद्य असुरक्षाको चुनौतिलाई सम्बोधन गर्न कृषि बीमा, कृषक लाभ कार्यक्रम र खाद्य तथा विउ भण्डारहरूको स्थापना गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / कृषि उपशाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू, विमा संस्थाहरू	१०,००,०००/		
५	कृषिबाली तथा पशुधनको बीमा गर्ने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू, विमा संस्थाहरू	१०,००,०००/		
६	विपद् जोखिम बीमा, जोखिम हिस्सेदारी (जस्तै: लघु बीमा, आकस्मिक कोष, निम्न ब्याजदर ऋण योजना) लगायतका कार्यक्रममा निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानीलाई आकर्षित गर्न सार्वजनिक निजी साझेदारीलाई प्रवर्द्धन गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाँउपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरू, विमा संस्थाहरू			

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
७	जीविकोपार्जनका आधार, सीप, औजार र लगानीलाई विपद्का अवस्थाबाट जोगाउन योगदानमा आधारित बीमा प्रणालीलाई विस्तार गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	सहकारी, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु, विमा संस्थाहरु			

४.४ प्रभावकारी प्रतिकार्य र पुनर्लाभ,पुनर्स्थापना तथा पुन निर्माणमा“अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” का लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

४.४.१ प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१.	भूकम्प पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने र आवधिक अभ्यास गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१०,००,००० /	√	
२.	मौसमजन्य विपद् (वाढी, आगलागी, पहिरो) पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१०,००,००० /	√	√
३.	विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनाको क्रियाकलापहरुको वार्षिक समीक्षा तथा आवश्यक सुधार परिमार्जन गरी अद्यावधिक गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	२,००,००० /	√	
४.	एम्बुलेन्सहरुको आवधिक मर्मत सम्भार गरी २४ सै घण्टा परिचालित हुन सक्ने गरी तयारी अवस्थामा राख्ने ।	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा र गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५,००,००० /	√	
५.	प्रत्येक वडाको प्रतिनिधित्व गराई ३ वटा चार दिवसीय आधारभूत प्राथमिक उपचार तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र /दीर्घकालिन	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा	१२,००,००० /	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
				कार्यरत संघसंस्थाहरु			
६.	प्रत्येक वडाबाट कम्तिमा ८ जनाको लागि ३ वटा एक दिवसीय आधारभूत आकस्मिक उपचार तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र /दीर्घकालिन	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा /गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	३,००,०००/	√	√
७.	प्रत्येक वडाबाट कम्तिमा १२ जनाको लागि ३ वटा एक दिवसीय अग्नि नियन्त्रण तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र /दीर्घकालिन	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा /गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	३,००,०००/	√	√
८.	प्रत्येक वडाबाट कम्तिमा १० जनाको लागि ३ वटा तीन दिवसीय सरल खोज उद्धार तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र /दीर्घकालिन	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा /गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	३,००,०००/	√	√
९.	गाउँपालिकाभित्र कार्यरत विपद् जोखिम व्यवस्थापनसँग सम्वद्ध सरकारी, गैर-सरकारी तथा निजी संघ संस्थाहरुका प्रतिनिधिहरुलाई ३ वटा पाँच दिवसीय विपद् प्रतिकार्य तथा आपत्कालिन शिविर व्यवस्थापन तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र /दीर्घकालिन	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा /गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	३,००,०००/	√	√
१०.	प्रत्येक वडाबाट कम्तिमा ६ जनाको लागि ३ वटा चार दिवसीय समुदायमा आधारित विपद् प्रतिकार्य तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	२ वर्ष भित्र /दीर्घकालिन	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा /गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	३,००,०००/	√	√
११.	प्रत्येक वडाका कम्तिमा १ स्थानमा मा आपतकालीन खोज तथा उद्धार सामग्री सहितको उद्धार बाकस को व्यवस्था गर्ने ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा /गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१०,००,०००/	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१२.	प्रत्येक सार्वजनिक, सरकारी र व्यावसायिक भवनमा निकासी मार्ग (Evacuation Route) र भेला हुने स्थान (Area of Assembly) छुट्याई रेखाङ्कन र सिमाङ्कन गर्ने	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१,००,०००/-	√	
१३.	बाढी तथा डुवानमा उद्धार कार्यमा प्रयोग हुने डुङ्गा तथा सामग्री खरिद ।	२ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	५,००,०००/-	√	
१४.	खाद्यान्न, पानी, औषधी तथा अन्य राहत सामग्रीहरू र उद्धार उपकरणहरूको गोदाम घर वा भण्डारण गृह स्थापना गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	२०,००,०००/-	√	
१५.	भण्डारण गृहहरूमा आपत्कालिन उद्धार सामग्रीहरू तथा उपकरणहरू (डुङ्गा, लाइफ ज्याकेट, दमकल, एम्बुलेन्स, स्ट्रेचर आदि) सहित खाद्य, पेय तथा अखाद्य सामग्रीहरू, वीउविजन, पशुपन्छीका दानाहरू पर्याप्त मात्रामा भण्डारण गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	२०,००,०००/-	√	
१६.	गाउँपालिकाभित्र भएका सबै सरकारी, सामुदायिक, निजी अस्पताल, स्वास्थ्य संस्था तथा शिक्षण संस्थाका भवनहरूमा खोज उद्धारका औजार उपकरणहरु भण्डारण गर्ने ।	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	२०,००,०००/-	√	
१७.	अस्पतालहरूको र समग्र स्वास्थ्य सेवाको आपत्कालीन उपचार क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	५ वर्ष भित्र	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाँउपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा	५,००,०००/-	√	

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
				कार्यरत संघसंस्थाहरु			
१८.	जीवकोपार्जनका वैकल्पिक विधिहरू, बाढी प्रतिरोधी कृषि प्रणाली, बाढी प्रतिरोधी खाद्य तथा बिउ भण्डारण आदि प्रोत्साहन गर्ने	८ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु		√	√

४.४.२ विपद् पूर्वतयारीको लागि बहु-प्रकोप पूर्व सूचना प्रणालीको विकास

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	बाढी, पहिरो लगायतका मैसमजन्य विपद् पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने ।	२ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१,००,००० /	√	√
२	पूर्वसूचना सन्देश प्राप्त भइ सके पछि विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरूका सम्वन्धमा चाल्नु पर्ने कदमहरू बारे चेतनामूल तथा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	२ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	३,००,००० /	√	√
३	संकटउन्मुख लक्षित समुदायहरू (महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपाङ्ग, आदिवासी, दलित, विपन्न) को लागि पूर्वसूचना प्रणाली बारे जानकारीमूलक सामग्रीहरूको पुस्तिका, पर्चा, सूचनापत्र, विद्युतीय सन्देश इत्यादि तयारी गर्ने	२ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	१,००,००० /	√	√
४	सबै सार्वजनिक भवनहरू, विद्यालयहरू, अस्पतालहरू तथा महत्वपूर्ण पूर्वाधारहरूमा धुँवा डिटेक्टर र आगलागी अलार्मको विकास र जडान गर्ने	२ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरु	२०,००,००० /	√	√
५	कार्यशाला, गोष्ठी र आम सञ्चार माध्यमहरूद्वारा	२ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका	२,००,००० /	√	√

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
	पूर्वसूचना प्रणालीबारे सचेतना कार्यक्रमहरूको सञ्चालन गर्ने		उपशाखा / गाउँपालिका	सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू			
६	प्रमुख प्रकोपहरूको तथ्याङ्क विश्लेषण र पूर्वानुमान गरी पूर्वसूचनामूलक सन्देशहरूको उत्पादन तथा प्रसारण गर्ने	२ वर्ष भित्र/निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	१,००,०००/	√	√

४.४.३ समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रवर्द्धन

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि समुदायमा आधारित संस्थाहरूको स्थापना, विस्तार र त्यसको सञ्चालन गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू		√	
२	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना र कार्यविधि तयार गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	
३	समुदायमा आधारित, तालिम प्राप्त, पूर्व अभ्यासशील स्वयंसेवकहरूको प्रथम उद्धारक संयन्त्रको विकास र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	५ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू	५,००,०००/	√	√
४	विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि समुदायमा आधारित संस्थाहरूका कार्यक्रम र नीति निर्माणमा महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपाङ्ग र संकटउन्मुख समुदायको पहुँच, प्रतिनिधित्व र प्रभावकारी सहभागिता सुनिश्चित गर्ने	५ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय र पालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरू		√	√

४.४.४ विपद् पूर्व तयारीको लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढीकरण

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	सामुदायिक सूचना केन्द्रहरू स्थापना गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	५०,००,००० /	√	√
२	आमसंचार र आधुनिक सूचना प्रविधि (छापा, रेडियो, टेलिभिजन, सामाजिक नेटवर्क, एसएमएस, मोबाइल फोन) लाई विपद् जोखिम सचेतना अभिवृद्धि र पूर्वसूचना प्रणालीसँग व्यवस्थित रूपले जोड्न संस्थागत, नीतिगत र कार्यक्रमिक साभेदारीको विकास गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	१,००,००० /	√	√
३	संकटउन्मुख समूह (निरक्षर, दृष्टि विहीन, बहिरा) का लागि विशेष प्रकारको संचार तथा प्रसार विधि अनुशरण गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	१,००,००० /	√	√
४	विपद् जोखिम न्यूनीकरण वेब पोर्टल स्थापना गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	५०,००० /	√	√
५	पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणका लागि आधुनिक सूचना प्रविधि उपयोग गरेर द्रुत आँकलन प्रणाली विकास गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्वन्धित निकाय	५०,००,००० /	√	√

४.४.५ खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृद्धि

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरूको (EOCs) क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२०,००,०००/	√	√
२	सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीका इकाईहरूमा खोज र उद्धार टोली स्थापना गरी आवश्यक उपकरण तथा दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२०,००,०००/	√	√
३	प्रमुख राजमार्ग, शहरी तथा ग्रामीण सडकहरू सगै रहेका एम्बुलेन्स सेवाहरूको सञ्जाल बनाउने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५०,०००/	√	√
४	सडक दुर्घटनाको उपचारमा प्रत्येक स्तर (प्राथमिक, माध्यमिक र उच्च) का स्वास्थ्य कर्मीहरूलाई दक्षता बृद्धिको लागि तालिम प्रदान गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	१०,००,०००/	√	√
५	विपद् पश्चात आपत्कालिन रूपमा शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण तथा खाने पानीको प्रबन्ध गर्ने कार्य सुनिश्चित गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	५०,००,०००/	√	√
६	विपद्पश्चात सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रहरूबाट प्रदान गरीने राहत, उद्धार र पुनर्स्थापनाका सेवा सुविधाहरूमा संकटउन्मुख र सिमान्तकृत वर्गको प्राथमिकता र पहुँचमा बृद्धि सुनिश्चित गर्ने	२ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७	विपद् पश्चात आवश्यक सामाजिक परामर्श र मानसिक स्वास्थ्यको प्रवर्द्धन गर्न तालिम प्राप्त र दक्ष मानवीय श्रोतको विकास गर्ने	५ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२,००,०००/	√	√
८	सामुदायिक संस्थाहरू(बाल क्लब, युवा क्लब, आमा समूह, वरिष्ठ नागरीक मञ्च, नागरीक सरोकार केन्द्र, वन उपभोक्ता समिति आदि) को विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	५ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय	२,००,०००/	√	√
९	सबै वडामा खोज तथा उद्धार र प्रतिकार्यका लागि तालिम प्राप्त जनशक्ति तयार गर्ने	५ वर्ष भित्र र निरन्तर	विपद् व्यवस्थापन शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार र संघीय सरकार का सम्बन्धित निकाय	३०,००,०००/	√	√

४.४.६ पुर्नलाभ, पुनःस्थापना र सरक्षित पुनर्निर्माण प्रवर्द्धन

क्र.स.	क्रियाकलाप	समयावधि	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु.)	स्रोत व्यवस्थापन	
						आन्तरिक	बाह्य
१	विपद्का कारणले आंशिक वा पूर्ण असर परेका भौतिक पूर्वाधार तथा सेवा सुविधाहरूमा भएको क्षति आंकलन गरी अध्यावधिक अभिलेखनका लागि नक्सा फोटो सहितको विस्तृत विवरण अभिलेख फारम तयार पार्ने ।	२०७९ भदौ सम्म	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ पुर्वाधार विकास शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय/प्राविधिक परामर्शदाता	७,५०,००० /	√	
२	विपद्का कारणले आंशिक क्षति भएका भवनहरूको क्षति आंकलन तथा जोखिम लेखा जोगा गरी प्रवलीकरण गर्न सक्ने वा नसक्ने निक्कौल गर्ने ।	२०७९ असोज सम्म	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ पुर्वाधार विकास शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय/प्राविधिक परामर्शदाता	२,५०,००० /	√	
३	प्रवलीकरण गर्न सकिने प्रत्येक भवनहरूको लागि बेग्ला बेग्लै नक्सा डिजाइन लागत अनुमान सहितको विस्तृत प्रयोजना प्रस्ताव तयार पार्ने ।	२०७९ पौष सम्म	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ पुर्वाधार विकास शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय/प्राविधिक परामर्शदाता	१५,००,००० /	√	
४	विपद्का कारण प्रवलीकरण गर्नु पर्ने भवनहरूको लागि प्रवलीकरण कार्य योजना तयार गर्ने	२०७९ माघ सम्म	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ पुर्वाधार विकास शाखा / गाउँपालिका				
५	पूर्ण क्षति भएका प्रत्येक भवनहरूको पुनर्निर्माणका लागि बेग्लाबेग्लै नक्सा, डिजाइन लागत अनुमान सहितको विस्तृत परियोजना प्रस्ताव तयार गर्ने	२०७९ पौष सम्म	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ पुर्वाधार विकास शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय/प्राविधिक परामर्शदाता	१५,००,००० /	√	

६	विपद्का कारण पुनर्निर्माण गर्नु पर्ने भवनहरूको लागि पुनर्निर्माण कार्य योजना तयार गर्ने	२०७९ पौष सम्म	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ पुर्वाधार विकास शाखा / गाउँपालिका				
७	विपद् प्रभावित भवनहरूको प्रवलीकरण/पुनर्निर्माण गर्ने	२०८२ असोज सम्म	विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ पुर्वाधार विकास शाखा / गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय/प्राविधिक परामर्शदाता	२०,००,००,०००/-		ने.रु २०,००,००,०००/-
८	पुनर्निर्माणमा भूकम्प, बाढी, पहिरो तथा अन्य प्राकृतिक प्रकोप प्रतिरोधी निर्माण विधि अवलम्बन गर्ने		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
९	पूर्वाधार र भवनहरूको पुनर्निर्माणमा निर्माण संहिताको पालना गराउने र निर्माण सामग्रीको गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने, यसका लागि संयुक्त अनुगमनको व्यवस्था मिलाउने		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१०	आन्तरिक रूपमा विस्थापित व्यक्तिहरूलाई कम जोखिम क्षेत्रमा पुनर्वास गराउने		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
११	उच्च जोखिम क्षेत्रका बस्तीहरू सुरक्षित क्षेत्रमा सार्ने		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१२	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र पुनर्निर्माणमा “अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका लागि निर्माण प्रविधि, सामग्री, पूर्वाधार हरूको डिजाइन र व्यवस्थापन सम्बन्धी अनुसन्धान तथा विकास गर्ने		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

भूकम्प							
१३	सार्वजनिक भवन, पूर्वाधारहरू आदि भत्किएर जम्मा भएका सामग्रीहरूको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१४	धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्व बोकेका संरचनाहरूको भग्नावशेषको संरक्षण गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१५	विद्यालय र कार्यलयहरू सुचारु गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१६	नियम अनुसारको क्षतिपूर्ति लगायत पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक तथ्याङ्क तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१७	नियम अनुसारको क्षतिपूर्ति वितरण तथा पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१८	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरूको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
१९	आवश्यकता अनुसारको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सुरु गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
२०	विपद् प्रभावितहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरू पालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

२१	विपद्को प्रभाव परेका भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरूको लेखाजोखा गरी विस्तृत अभिलेख तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
२२	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
२३	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना नगर परिषदबाट पारित गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
२४	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरू राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिता लगायतका विपद् पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका विद्यमान ऐन नियम तथा प्रावधान अनुसार गर्ने, गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
२५	विपद् प्रभावितहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरू पालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
२६	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको आवधिक समीक्षा गरी उक्त कार्यको प्रभाकारि अभिवृद्धिका लागि आवश्यक सुधार परिमार्जन गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
२७	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको कार्यविधि तथा प्रचलित कानून बमोजिम लेखा परिक्षण गराई सार्वजनिक गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
बाढी							
२८	सार्वजनिक भवन, पूर्वाधारहरू आदि भत्किएर जम्मा भएका सामग्रीहरूको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

२९	धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्व बोकेका संरचनाहरूको भगनावशेषको संरक्षण गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३०	विद्यालय र कार्यलयहरू सुचारु गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३१	नियम अनुसारको क्षतिपूर्ति लगायत पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक तथ्याङ्क तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३२	नियम अनुसारको क्षतिपूर्ति वितरण तथा पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३३	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरूको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३४	आवश्यकता अनुसारको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सुरु गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३५	विपद् प्रभावितहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरू पालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३६	विपद् को प्रभाव परेका भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरूको लेखाजोखा गरी विस्तृत अभिलेख तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३७	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

३८	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना नगर परिषदबाट पारित गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
३९	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरू राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिता लगायतका विपद् पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका विद्यमान ऐन नियम तथा प्रावधान अनुसार गर्ने, गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
४०	विपद् प्रभावितहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरू पालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
४१	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको आवधिक समीक्षा गरी उक्त कार्य प्रभाकारिता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक सुधार परिमार्जन गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
४२	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको कार्यविधि तथा प्रचलित कानून बमोजिम लेखा परिक्षण गराई सार्वजनिक गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
बन्यजन्तु आतङ्क							
४३	विपद् को प्रभाव, तीव्रता तथा क्षतिको विस्तृत लेखाजोखा तथा अद्यावधिक अभिलेख तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
४४	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरूको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।						

हुरीबतास							
४५	विपद्को प्रभाव, तीव्रता तथा क्षतिको विस्तृत लेखाजोखा तथा अद्यावधिक अभिलेख तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
४६	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरुको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
चट्याङ्ग							
४७	विपद्को प्रभाव, तीव्रता तथा क्षतिको विस्तृत लेखाजोखा तथा अद्यावधिक अभिलेख तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
४८	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरुको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
आगलागी							
४९	धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्व बोकेका संरचनाहरुको भगनावशेषको (पुनः प्रयोग गर्न मिल्ने स्थितिमा छु भने) संरक्षण गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५०	विद्यालय र कार्यलयहरु सुचारु गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५१	नियम अनुसारको क्षतिपूर्ति लगायत पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक तथ्याङ्क तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

५२	नियम अनुसारको क्षतिपुर्ति वितरण तथा पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५३	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरुको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५४	आवश्यकता अनुसारको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सुरु गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५५	विपद् प्रभावितहरुको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरु पालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५६	विपद् को प्रभाव परेका भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरुको लेखाजोखा गरी विस्तृत अभिलेख तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५७	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५८	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना नगर परिषदबाट पारित गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
५९	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरु राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिता लगायतका विपद् पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका विद्यमान ऐन नियम तथा प्रावधान अनुसार गर्ने, गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

६०	विपद् प्रभावितहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरू पालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
६१	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको आवधिक समीक्षा गरी उक्त कार्य प्रभावकारिता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक सुधार परिमार्जन गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
६२	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको कार्यविधि तथा प्रचलित कानून बमोजिम लेखा परिक्षण गराई सार्वजनिक गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
पहिरो							
६३	सार्वजनिक भवन, पूर्वाधारहरू आदि भत्किएर जम्मा भएका सामग्रीहरूको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
६४	धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्व बोकेका संरचनाहरूको भगनावशेषको संरक्षण गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
६५	विद्यालय र कार्यलयहरू सुचारु गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
६६	नियम अनुसारको क्षतिपूर्ति लगायत पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक तथ्याङ्क तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
६७	नियम अनुसारको क्षतिपूर्ति वितरण तथा पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

६८	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरूको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
६९	आवश्यकता अनुसारको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सुरु गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७०	विपद् प्रभावितहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरू गरपालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७१	विपद् को प्रभाव परेका भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरूको लेखाजोखा गरी विस्तृत अभिलेख तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७२	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तयार पार्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७३	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना नगर परिषदबाट पारित गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७४	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरू राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिता लगायतका विपद् पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका विद्यमान ऐन नियम तथा प्रावधान अनुसार गर्ने, गराउने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७५	विपद् प्रभावितहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक क्रियापलापहरू पालिका क्षेत्राधिकार अथवा उपलब्ध स्रोत साधनको दायराभन्दा बढी हुन गएको अवस्थामा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिसंग अनुरोध गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

७६	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको आवधिक समीक्षा गरी उक्त कार्य प्रभाकारिता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक सुधार परिमार्जन गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७७	विपद् प्रभावित क्षेत्र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरूको कार्यविधि तथा प्रचलित कानून बमोजिम लेखा परिक्षण गराई सार्वजनिक गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७८	विपद्को प्रभाव, तीव्रता तथा क्षतिको विस्तृत लेखाजोखा तथा अद्यावधिक अभिलेख तयार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√
७९	विपद् प्रतिकार्यको क्रियाकलापहरूको अद्यावधिक समीक्षा गरी सञ्चालित प्रतिकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक परिमार्जन सुधार गर्ने ।		विपद् व्यवस्थापन उपशाखा/ गाउँपालिका	प्रदेश सरकार/संघीय सरकारका सम्बन्धित निकाय		√	√

५ योजना कार्यान्वयन रणनीति

यो योजना खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको गाउँ सभाले पारित गरेपछि कार्यान्वयन हुनेछ । यसका लागि गाउँपालिकाले निम्न उल्लेखित रणनीति अपनाउने छ ।

५.१ विस्तृत योजना तर्जुमा

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन उपशाखाले वडा विपद् व्यवस्थापन समितिको समन्वयमा प्रत्येक वडाको प्रकोप जोखिम विश्लेषण र सङ्गठानसन्तता क्षमता लेखाजोखाको आवधिक अध्यावधिक गर्ने छ । यसरी अध्यावधिक गरिने वडा स्तरीय प्रकोप जोखिम विश्लेषण र सङ्गठानसन्तता क्षमता लेखाजोखाबाट प्राप्त विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी क्रियाकलापहरूको प्राथमिकता निर्धारण गरिने छ । यसरी तय भएका प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरूलाई वडा विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिको संयोजनमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन शाखाले यसै योजनाको खण्ड ४.१ देखि ४.४ मा सुचीकृत क्रियाकलापहरूसँग मिल्ने गरी वार्षिक आवधिक विस्तृत कार्य योजना तयार गर्ने छ । यसरी तयार भएको वडा स्तरीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनाहरूलाई एककृत गरी खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिले खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण वार्षिक कार्य योजनाको रूप दिई गाउँ सभाबाट अनुमोदन गराउने छ । यसका बाहेक खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन समितिले गाउँपालिका भित्र बन्ने भौतिक पूर्वाधार लगायतका भवन संरचनाहरूको निर्माण कार्य योजनाहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण भएको सुनिश्चित गर्ने छ ।

५.२ सँस्थागत सुदृढीकरण

बहु प्रकोपीय जोखिमका कारण दिगो विकास लगायत सहज सेवा प्रवाहको लागि गाउँपालिकाको विद्यमान प्रशासनिक संरचनामा परिवर्तन गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ। वातावरण, खानेपानी तथा सरसफाइ एवं विपद् व्यवस्थापन उपशाखाकै भरमा गाउँपालिकाको विपद् उत्थानशीलता प्राप्त हुन सम्भव छैन । तसर्थ यो उपशाखालाई बलियो र सक्षम बनाउनुको साथै विपद् व्यवस्थापन शाखा को रूपमा स्तरिन्ती गर्नु जरुरी देखिन्छ । त्यसैले जोखिम व्यवस्थापन समितिहरूको सहकार्य तथा गाउँपालिका विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिको संयोजनमा कार्य गर्ने विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन शाखा वा इकाइको व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ । यो इकाइले आफ्नो गाउँपालिका भित्रका अन्तर विभागीय संयोजन सहकार्यका साथसाथै छिमेकी स्थानिय निकाय, अन्य तिनै तहका सरकारी कार्यालय, गैर सरकारी संघ संस्था, लगायत नीजि तथा सार्वजनिक क्षेत्र समेत सँग संयोजनमा कार्य गर्नु पर्ने हुन्छ । यसको लागि प्रत्येक स्थानीय तहको जनसंख्याको आधारमा नभई विद्यमान प्रकोप जोखिमको आधारमा आवश्यक दक्ष जनशक्ति सहितको सङ्गठनात्मक संरचनाको स्थापना हुनु पर्छ । यसको लागि तपसील बमोजिमको न्यूनतम आधारभूत जनशक्ति सहितको विभाग प्रस्ताव गरिएको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन विभाग

१. विभागीय प्रमूख, रा.प.अ. द्वि. अधिकृत स्तर - १
२. विपद् जोखिम व्यवस्थापन विद, रा.प.अ. तृ. अधिकृत स्तर - १
३. तथ्याङ्क विश्लेषक, रा.प.अ. तृ. अधिकृत स्तर - १
४. सामाजिक परिचालक, रा.प.अ. प्र. सहायक स्तर - २
५. योजना विद/आर्किटेक्ट/ सिभिल इन्जिनियर, रा.प.अ. तृ. अधिकृत स्तर - १
६. सबइन्जिनियर, रा.प.अ. प्रथम सहायक स्तर- २
७. दुर्गम विकास अधिकृत (सामाजिक / आर्थिक/ वित्तिय), रा.प.अ. तृ. अधिकृत स्तर - १
८. भू-सूचना प्रणाली/भुगर्व विद, रा.प.अ. तृ. अधिकृत स्तर - १
९. जलश्रोत / मौसम तथा जलवायु विद, रा.प.अ. तृ. अधिकृत स्तर - १

प्रस्तावित जनशक्तीहरू मध्ये बुँदा ५ र ६ अनुसारका व्यक्तिहरू आवश्यकता अनुसार पूर्वाधार विकास शाखाबाट पनि आंशिक कार्य गर्नेगरी बन्दोवस्त गर्न सकिन्छ । त्यसैगरी बुँदा ७, ८, र ९ अन्तर्गतका विशेषज्ञहरू भने भौगोलिक निकटता र विकटताका आधारमा २ देखि ४ वटा स्थानीय तहहरू मिलेर केहि वर्षका लागि करार नियुक्ति गरेर पनि सेवा लिन सकिन्छ । त्यसै गरी विपद् जोखिम व्यवस्थापन र विकास निर्माणमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण को मूल प्रवाहीकरणका क्रियाकलापहरूको योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वयन सम्म निरन्तर अनुगमन मूल्याङ्कन तथा सिकाइ का लागि समेत संस्थागत संरचना विकास गरिने छ । खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐनले तोके अनुसार र नेपाल सरकार संघीय मामीला तथा सामान्य प्रशासन

मन्त्रालयले जारी गरेको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७८ अनुसार प्रत्येक वडामा वडा स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिहरू गठन गरिने छ । यि वडा स्तरीय समितिहरू अ-आफ्ना समुदायको सहभागितामा खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन उपशाखा र गाउँपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिको संयोजनमा कृयाशिल बनाइने छन् ।

प्रसाशनिक संरचनाको सुधार सँगै नीति, ऐन, कानून, निर्देशिका एवं कार्यविधिहरू पनि उपलब्ध हुन अति आवश्यक हुन्छ । गाउँपालिकाको विपद् उत्थानशीलता अभिवृद्धिका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति सञ्चालन कार्यविधि, विकास निर्माणका योजना हरुमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूल प्रवाहीकरण कार्यविधि, विपद् कोष सञ्चालन कार्य विधि, विपद् प्रतिकार्य ढाँचा, विपद् स्वयं सेवक उत्पादन तथा परिचालन कार्यविधि आदि तर्जुमा सहित तिनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने हुन्छ । योजनाको खण्ड ४ अन्तरगत उपखण्ड ४.२.१ र ४.२.२ मा सूचीकृत विषयहरूलाई आवधिक / वार्षिक कार्ययोजनामा क्रमैसंग कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ ।

५.३ कार्यान्वयनको लागि क्षमता अभिवृद्धि

प्रकोप, जोखिम, सङ्घटासन्नता क्षमताका आधार मा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना तर्जुमा तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन जस्ता गहन विषयको लागि सामान्य जानकारी योग्यता, अनुभवले मात्र सम्भव हुँदैन । यसको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र विकास निर्माणमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूल प्रवाहीकरणका कार्यमा संलग्न हुने व्यक्ति, सरकारी / गैर सरकारी नीजि सर्वजनिक संघ संस्थाको विषयमा आवश्यक आधारभूत ज्ञान तथा आवश्यक शीप प्राप्त हुन अति आवश्यक हुन्छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी क्रियाकलापमा संलग्न हुने वडा तथा पालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति, गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन शाखा लगायत का सबै सम्बन्धित निकायमा काम गर्ने कर्मचारीहरूको लागि क्रमैसंग संग यसै योजनाको खण्ड ४ को उपखण्ड ४.२ र ४.३ मा सूचीकृत विधाहरूको विषयमा तालिम कार्यक्रम आयोजना गरिने छ ।

५.४ वित्तिय व्यवस्थापन

विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि वित्तिय व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण शाखाले निम्न उल्लेखित कार्यहरू गर्नुपर्ने हुन्छ ।

१. गाउँपालिकामा नेपाल सरकारको नीति नियम र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको अधिनमा रही विभिन्न किसिमको कोषहरू जस्तै: आकस्मिक कोष, विपद् जोखिम न्यूनीकरण कोष खडा गरी कोष सञ्चालनको लागि आवश्यक कार्यविधि बनाई गाउँपालिकाको गाउँसभाबाट पारित गरी लागु गर्नुपर्ने हुन्छ । यसरी खडा गरिएको कोषमा प्राधानमन्त्री राहत कोषबाट विपद्को समयमा प्रत्यक्षरूपमा रकम प्राप्त गर्न आवश्यक समन्वयात्मक कार्यविधि समेत बनाउनुपर्ने हुन्छ ।

२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण र विपद् प्रतिकार्यमा गाउँपालिकाको बजेटबाट रकमान्तर गरी खर्च गर्न मिल्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने हुन्छ ।

३. आन्तरिक रुपमा संकलित हुने करको १% रकम विपद् जोखिम न्यूनीकरणकोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

४. गाउँपालिकाको विकास बजेट को २% रकम विपद् जोखिम न्यूनीकरण कोषमा रहने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

५. गाउँपालिकामा कार्यरत संघसंस्था तथा केन्द्रीय र प्रादेशिक स्तरका सम्भावित दातृनिकायहरूसँग समन्वय सहकार्य गर्नेछ ।

खण्ड ४ मा प्रस्तुत गरिएको योजनामा आधारित रहेर खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको लागि २ वर्षे कार्यक्रमहरु सञ्चालनको लागि आवश्यक पर्ने अनुमानित लागत तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं	क्रियाकलाप	अनुमानित लागत (रु.)
१	विपद् जोखिम बारे बुझाई	२९,७५,०००.००/
१.१	प्रकोप बमोजिम जोखिमको आँकलन	१९,००,०००.००/
१.२	बहु-प्रकोप जोखिम आँकलनको लागि अन्तर निकाय समन्वय	७५,०००.००/
१.३	प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास तथा सूचना प्रवाह	५,००,०००.००/
१.४	विपद् जोखिम बारेको बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि	५,००,०००.००/
२	विपद् जोखिम शासकिय पद्धतिको सुदृढीकरण	४५,६५,०००.००/
२.१	संस्थागत संरचनाहरूको स्थापना एवं सुदृढीकरण	७,६०,०००.००/
२.२	कानूनी र नियामक संरचनाको निर्माण	६,७५,०००.००/
२.३	विपद् जोखिम सुशासनको लागि क्षमता अभिवृद्धि, सहकार्य र साभेदारी	२६,३०,०००.००/
२.४	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समावेशीताको सुनिश्चितता	५,००,०००.००/
३	विपद् जोखिम न्युनीकरणका लागि उत्थानशीलता बृद्धि गर्न बृहत्तर जोखिम जानकारीमा आधारित निजी तथा सार्वजनिक लगानी प्रवर्द्धन	२,३७,००,०००.००/
३.१	उत्थानशीलता बृद्धिमा लगानी प्रवर्द्धन	२,५९,००,०००.००/
३.२	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सार्वजनिक लगानी वृद्धि	१,००,०००.००/
३.३	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा निजी लगानी प्रवर्द्धन	०.००/
३.४	जोखिम हिस्सेदारी, बीमा तथा सामाजिक सुरक्षा मार्फत विपद् उत्थानशीलता अभिवृद्धि	५०,०००.००/
४	प्रभावकारी प्रतिकार्य र पुनर्लाभ,पुनर्स्थापना तथा पुन निर्माणमा“अभ्र राम्रो र बलियो निर्माण” का लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण	२,६०,५०,०००.००/
४.१	प्रभावकारी प्रतिकार्यका लागि विपद् पूर्वतयारीको सुदृढीकरण	७०,००,०००.००/
४.२	विपद् पूर्वतयारीको लागि बहु-प्रकोप पूर्व सूचना प्रणालीको विकास	२८,००,०००.००/
४.३	समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रवर्द्धन	०.००/
४.४	विपद् पूर्व तयारीको लागि सञ्चार तथा प्रसारण प्रणाली सुदृढीकरण	५७,५०,०००.००/
४.५	खोज तथा उद्धारको क्षमता अभिवृ	५०,५०,०००.००/
४.६	पुनर्लाभ,पुनःस्थापना र सुरक्षित पुनर्निर्माण प्रवर्द्धन	४०,००,०००.००/
	जम्मा	५,९६,९०,०००.००/

५.५ प्रचार प्रसार

यस योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको निमित्त आमसमुदाय, सम्पूर्ण सरोकारवाला, गाउँपालिकामा कार्यरत अन्य निकायहरू, नेतृत्ववर्ग र गाउँपालिकाको सहयोग र सहकार्यको अत्यन्त आवश्यकता पर्दछ। त्यसका लागि व्यापक रूपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरूको प्रचार प्रसार गर्नु पर्ने हुन्छ। यसका लागि निम्न उल्लेखित कार्यहरू गर्नुपर्ने हुन्छ।

१. गाउँपालिकाले रेडियो कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने।
२. गाउँपालिकामा कार्यरत सञ्चार माध्यमहरूको प्रयोग गर्ने।
३. विभिन्न सरोकारवालाहरू विचमा बैठक तथा गोष्ठीहरू आयोजना गर्ने।
४. गाउँपालिकामा रहेका पत्रकारहरूसँग छलफल कार्यक्रमहरू आयोजना गर्ने।
५. विद्यालयहरूमा सचेतना मूलक गतिविधिहरू गर्ने।
६. यस कार्यको लागि छुट्टै बजेटको व्यवस्था गर्ने।

५.६ सहकार्य र समन्वय

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र विकास निर्माणमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूल प्रवाहिकरण को काम कुनै एक उपशाखा, शाखा विभाग वा निकायले मात्र गरेर सम्भव हुदैन। यसको लागि गाउँपालिकाका विभिन्न विभाग हरु विचको समन्वय सहकार्यको आवश्यकता रहनेछ। यस्ता संयोजन सहकार्यहरू सम्बन्धित अवधारणा विकास, योजना तर्जुमा, अनुमोदन, कार्यान्वयन देखि अनुगमन मूल्याङ्कन र सिकाइ सम्म निरन्तर रहनु पर्दछ। यसको अलावा गाउँपालिकामा कार्यरत विभिन्न सरकारी कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, गैर सरकारी संघ संस्थाहरू, नीजि सार्वजनिक क्षेत्र समेतको सहकार्य आवश्यक पर्दछ। विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिहरू मार्फत गाउँपालिकामा कार्यरत विभिन्न सरकारी गैरसरकारी, नीजि सार्वजनिक संघ संस्थाहरूलाई गाउँपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनामा समावेश भएका कार्यहरूमा सहयोग पुऱ्याउने दायित्व बोध गराउँदै संयोजन सहकार्यको लागि कार्यरत रहने छ। यसको लागि गाउँपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनाको खण्ड ४ अन्तर्गत ४.३.१, ४.३.२, ४.३.३ र ४.३.४ मा सूचीकृत विषयवस्तुहरू अनुसारको क्रियाकलापहरू गरिने छ।

६ अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा परिमार्जन

६.१ परिचय

विस्तृत अनुगमन मूल्याङ्कन प्रणालीले कुनै पनि योजना तथा कार्यविधिलाई सफलतापूर्वक कार्यान्वयन गर्न मद्दत गर्दछ। यस प्रणालीमा स्थानीय तहमा भएका अवसरहरू तथा त्यसको समन्वय गरि जोखिम न्यूनीकरण कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा ध्यान दिइएको छ। स्थानियतहमा तयार भएका विकास योजनाहरू सम्बन्धित सरोकारवाला संघ-सस्थाहरू वीचमा जानकारी गराइनु पर्दछ, जसले गर्दा आपसी साभेदारी गरी योजनाहरूको उद्देश्य पूरा गर्न मद्दत पुग्नुको साथै योजनाहरू विचको अन्तर तथा एउटै कार्य दोहोरिएर हुने नोक्सानी हुन बाट बचाउन सकिन्छ।

परिणाममूखि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि योजना तथा कार्यक्रमहरूमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको विशेष महत्व हुन्छ। अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले योजना तथा कार्यक्रमहरू समयमा कार्यान्वयन गराउन तथा विगतमा प्राप्त गरेका उपलब्धि र सिकाईहरूलाई आगामी योजनामा समावेश गर्ने कार्य गर्दछ। योजना तथा कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट कार्यक्रमको क्रियाकलापहरूमा आवश्यक परिवर्तनहरूको आँकलन गरि समयसापेक्ष संशोधन गर्न सकिन्छ।

स्थानिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना अर्न्तगत चार विषयगत खण्ड ३ को परिणामको ढाँचा चित्र लाई अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीले पहिचान गरिएको सुचकहरू, लक्ष्य तथा कार्यक्रमहरूको आधारमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दछ। यस प्रणालीमा पहिचान गरिएको सूचकहरू स्थानियतहमा लागू गर्न सकिने हुनुपर्दछ। स्थानियतहको लक्ष्यहरू सम्बन्धित स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति/परिषद् (Committee/council) हरूबाट पहिचान तथा विकास गरिनु पर्दछ। स्थानियतहमा गरिएको जोखिम मूल्याङ्कन तथा विश्लेषणको आधारमा लक्ष्यहरूलाई स्थानियकर/अनुकूलन) गरिनेछ। अनुगमनबाट प्राप्त नतिजा तथा क्रियाकलापहरूलाई सम्बन्धित विपद् व्यवस्थापन समिति/परिषद्बाट निरीक्षण गरिनुपर्दछ। जसले गर्दा योजना तथा कार्यक्रमहरू कुशलतापूर्वक र प्रभावकारीरूपमा कार्यान्वयन भए नभएको निश्चित गर्न सकिन्छ।

यस गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना अर्न्तगतका सम्पूर्ण कार्यक्रमहरूको प्रमुख उद्देश्य विपद्हरूबाट सुरक्षित/उत्थानशील समुदाय बनाउनु हो। यी कार्यक्रमहरूबाट प्राप्त सिकाईलाई विभिन्न सरोकारवालाहरू, नेतृत्वगन तथा साभेदारहरूसम्म पुऱ्याउनु अत्यावश्यक हनेछ। योजना कार्यान्वयन अवधि भरी योजना तथा कार्यक्रमको सिकाइको प्रभावकारीताको लागि प्रगति प्रतिवेदन विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूबाट प्रसारण गरिनुपर्दछ। यसले गर्दा गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनालाई परिवर्तित समय र स्थानिय आवश्यकता अनुरूप अनुकूल बनाउदै लगन मद्दत पुग्दछ। स्थानिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनालाई National Disaster Risk Reduction Strategy तथा अन्य सम्बन्धित योजनाहरू को सिकाईहरूसंग समावेशिकरण गर्दै लैजानु पर्दछ।

६.२ विषयवस्तु तथा उद्देश्य

अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको योजना बनाउँदा कस्ता क्रियाकलापहरू गर्ने, किन गर्ने, कसरी गर्ने तथा कसले, कहिले गर्ने भन्ने कुराहरूको स्पष्ट निक्कौल गरिएको हुनुपर्दछ। गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनाको रणनीतिक उद्देश्यहरू अनुरूप लक्षित गरेका नतिजा प्राप्त गर्नको लागि क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्नु अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गरिएको हुन्छ।

गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यविधिले लक्षित कार्यक्रमहरू तथा नितिहरूलाई कार्यान्वयन गर्ने सरल लगफ्रेम तथा नतिजामा आधारित नमुनाको आधारमा कार्य गर्दछ। उपयुक्त अनुगमन माध्यमहरूको विकास तथा प्रयोग गरि कार्यक्रमको प्रभावकारीता मूल्याङ्कन गर्नको निमित्त यस गाउँपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजनाको उद्देश्य, लक्ष्य, योगदानहरू, प्रक्रियाहरू, लक्षित नतिजा तथा उपलब्धिहरूको समीक्षा गर्नु पर्दछ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको प्रमुख लक्ष्य योजना तथा क्रियाकलापहरूको प्रभावकारीतामा वृद्धि गर्नुको साथै लक्षित नतिजाहरू प्राप्त गर्न नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण गरि मद्दत गर्नु हो। जसबाट प्रभावकारीरूपमा नतिजा तथा सम्बन्धित प्रतिफल (output) लाई व्यवस्थापन गर्न मद्दत पुग्दछ।

यसका उद्देश्यहरू निम्न लिखित छन्:

- नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कनद्वारा लक्षित उद्देश्य अनुरूपको क्रियाकलापहरूलाई निरिक्षण गर्नु र लक्ष्य प्राप्तिलाई निश्चित गर्नु
- नतिजामा आधारित भएर योजना, बजेट तथा निति निर्माण गर्ने कार्यलाई सहयोग गर्नु
- गाउँपालिका क्रियाकलापहरूलाई क्षेत्र, योजना, कार्यक्रमको आधारमा व्यवस्थापन गर्न सहयोग गर्नु
- गाउँपालिकाले तोकेका उद्देश्यहरूको पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता लाई बढाउन मद्दत गर्नु
- गाउँपालिका र समुदायको सम्बन्धलाई प्रगाढ बनाउनको लागि नतिजामा आधारित अत्यावश्यक जानकारीहरू उपलब्ध गराउनु

६.३ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धित विद्यमान कानूनी व्यवस्थाहरू

६.३.१ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ को उपदफा (६), दफा ११ को उपदफा (२०.६) बमोजिम गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले योजनाको सम्भाव्यता अध्ययनको आधारमा स्रोत साधनको पूर्वानुमाण, आयोजनाको प्राथमिकिकरण, योजना कार्यान्वयन तालिका र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना तयार गरी दफा ११ को उपदफा (२०.६) बमोजिम स्थानिय स्तरको विकास आयोजना तथा परियोजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ।

गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने विकास योजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १६ को उपदफा (४) खण्ड (ख) मा भएको व्यवस्था बमोजिम उपाध्यक्ष वा उपप्रमुखले योजना तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरि सोको प्रतिवेदन बैठकमा पेश गर्नु पर्नेछ।

६.३.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४

स्थानिय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को बुँदा ६.२ अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिमा उल्लेख भए अनुसार गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट सञ्चालित योजनाको लागत, परिमाण, समय सीमा र गुणस्तरीयताको आधारमा अनुगमन गरी आवश्यक पृष्ठपोषण दिनको लागि निम्न अनुसारको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन गर्नु पर्नेछ।

(क) उपाध्यक्ष वा उपप्रमुख - संयोजक

(ख) अध्यक्ष वा प्रमुखले तोकेका एक जना महिलासहित कार्यपालिकाका सदस्यहरू मध्येबाट दुई जना- सदस्य

(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

(घ) प्रमुख, योजना विभाग/महाशाखा/शाखा र एकाई सदस्य - सचिव

उक्त समितिमा आवश्यकता अनुसार कार्यपालिकाका अन्य सदस्य तथा विषय विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ। सो समितिले ६.२.२ मा उल्लेखित अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण विधि अनुसार कार्य सम्पादन गर्नु पर्ने हुन्छ।

६.३.३ स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८

स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ मा उल्लेख भए अनुसार वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन महाशाखा/शाखा/एकाइले यस रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमनको प्रवन्ध मिलाउनु पर्दछ। रणनीतिक कार्ययोजनामा सामवेश भएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन अनुगमन स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिले गर्नेछ। अनुगमनको प्रक्रिया योजनामा तय गरिएका क्रियाकलापहरूको प्रकृतिमा भर पर्ने हुँदा योजना अनुगमनको कार्यविवरण तयार गर्दा उक्त पक्षलाई समेत ध्यान दिनु उपयुक्त हुन्छ। अनुगमन र प्रतिवेदन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ।

त्यस्तै रणनीतिक कार्ययोजनाको समग्र उपलब्धिको आवधिक मूल्याङ्कन तथा समिक्षा गर्दा सम्बन्धित विषयका विज्ञ, सरोकारवाला संघसंस्था, महिला एवम् विपद् जोखिममा रहेका समुदाय, समूहको प्रतिनिधित्व गराउनुपर्छ ।

६.३.४ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धित अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको प्रस्तावित स्वरूप

खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको प्रशासन तथा योजना शाखा अर्न्तगतको योजना तथा अनुगमन इकाई नै समग्र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि जिम्मेवार इकाईको रूपमा रहने छ । यस इकाईमा १. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन विज्ञ २. तथ्याङ्क विश्लेषक र ३. सूचना व्यवस्थापक समावेश हुनुपर्दछ ।

६.३.५ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको निर्माण

गाउँपालिकाले वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना कार्यान्वयनको समेत नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा/एकाइले यस रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमनको प्रवन्ध मिलाउनु पर्दछ । रणनीतिक कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन अनुगमन स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिले गर्नुपर्नेछ । त्यसकालागि गाउँपालिकाले अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन गर्नुपर्नेछ ।

कार्यक्रमको लागत, परिमाण, समय सीमा र गुणस्तरीयताको आधारमा अनुगमन गरी पृष्ठपोषण दिनका लागि देहाय बमोजिमको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन गर्नका लागि प्रस्ताव गरिएको छ ।

(१) गाउँपालिकाको उपाध्यक्षका - संयोजक

(२) विपद् व्यवस्थापन समितिको प्रमुख - उप संयोजक

(३) पूर्वाधार विकास समितिका संयोजक - सदस्य

(४) विपद् व्यवस्थापन समिति/कार्यपालिकाले तोकेको कार्यपालिकाको महिला सदस्यहरू मध्येबाट १ जना -सदस्य

(५) प्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

(६) प्रमुख, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन शाखा - सदस्य सचिव

(७) समितिमा आवश्यकता अनुसार नागरिक समाजका प्रतिनिधि, सञ्चारकर्मी र सम्बन्धित क्षेत्रका विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

समितिले आफ्नो कामलाई छिटो छरितो र प्रभावकारी बनाउन कार्यपालिकाबाट समितिमा प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्य मध्येबाट संयोजक रहने गरी विषयगत रूपमा अनुगमन टोली गठन गरी जिम्मेवारी तोक्न सक्नेछ ।

स्थलगत अनुगमन गर्दा सम्बन्धित योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन वा सुपरिवेक्षणमा संलग्न कर्मचारीलाई सहभागी गराउनु पर्नेछ ।

६.३.६ स्रोत विनियोजन (Allocation of Resources)

- गाउँपालिकामा जिम्मेवार अनुगमन तथा मूल्याङ्कन टोली नियुक्त गर्नु पर्दछ, जसले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रकृत्यालाई सहजिकरण गर्न मद्दत गर्दछ ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि क्रियाकलापहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको निमित्त छुट्टै बजेटको प्रावधान हुनुपर्दछ ।

६.३.७ अनुगमन तालिका तयार गर्नुपर्ने

- समितिले योजना कार्यान्वयन तालिका अनुरूप हुने गरी वार्षिक अनुगमन तालिका तयार गर्नु पर्नेछ ।
- तयार भएको तालिकालाई समितिबाट निर्णय गराई कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- पेश हुन आएको तालिका उपर आवश्यक छलफल गरी कार्यपालिकाले आवश्यक पृष्ठपोषण दिन सक्नेछ ।
- तयार भएको अनुगमन तालिका सम्बन्धित उपभोक्ता समिति, निर्माण व्यवसायी, आपूर्तिकर्ता, सेवा प्रदायक, सम्बन्धित वडा समिति र सुपरिवेक्षणको लागि तोकिएको कर्मचारीलाई अग्रिम रूपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

६.३.८ अनुगमन कार्यको लागि स्रोतको प्रबन्ध

- अनुगमन कार्यतालिका बमोजिम समितिको कार्य जिम्मेवारी पुरा गर्न आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको प्रबन्ध कार्यपालिकाले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरी गर्नु पर्नेछ ।
- स्वीकृत वार्षिक बजेटका आधारमा कार्यतालिका बमोजिम अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणको लागि आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको हुनेछ ।
- अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यमा संलग्न रहने समितिका पदाधिकारीको भत्ता तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित प्रदेश कानूनको अधीनमा रही कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन क्रियाकलापको लागि प्रावधान गरिने वित्तिय स्रोत तथा सो कार्यको कार्यतालिका, तथा गरिनु पर्ने कार्यहरु र सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिहरु तथा सम्बन्धित कार्यहरुको नमूना अनुसूची ड मा संलग्न गरिएको छ ।

६.३.९ अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

योजना तथा कार्यक्रमबाट अपेक्षा गरिएको नतिजा प्राप्तिका लागि सहजीकरण गर्ने अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिको प्रमुख जिम्मेवारी हुनेछ । उल्लेखित कामका अतिरिक्त समितिका अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- गाउँपालिकाबाट सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रम अनुगमनका लागि वार्षिक कार्यतालिका तयार गरी कार्यपालिकालाई जानकारी दिने,
- कार्यतालिका अनुसार नियमित र आवश्यकता अनुसार आकस्मिक अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने,
- अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यकता अनुसार समितिका क्रियाकलापहरुमा विज्ञलाई संलग्न गराउने,
- अनुगमन सम्पन्न भएको सात दिनभित्र सोको प्रतिवेदन कार्यपालिकामा पेश गरी कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गर्ने गराउने,
- अनुगमनको क्रममा देखिएका विषयमा सुधारका लागि सम्बन्धित प्राविधिक तथा सम्बद्ध उपभोक्ता समिति, परामर्शदाता एवं निर्माण व्यवसायीलाई निर्देशन दिने,
- योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको सन्दर्भमा देखा परेका विवाद वा समस्याहरुको समाधानका लागि आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने,
- योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणको क्रममा कुनै हिनामिना, अनियमितता वा तोकिएको गुणस्तर र परिमाण नभएको व्यहोरा यकिन हुन आएमा आवश्यक कारवाहीको लागि रायसहित कार्यपालिकामा पेश गर्ने,
- अनुगमन कार्यको वार्षिक प्रतिवेदन तयारी गरी आर्थिक वर्षको अन्तिममा कार्यपालिकामा पेश गर्ने,
- समितिको वार्षिक प्रतिवेदन प्रत्येक वर्षको श्रावण महिनाभित्र कार्यालयको वेबसाइट र अन्य उपयुक्त माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

६.३.१० अनुगमन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने

अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिले यस कार्यविधि बमोजिम योजना तथा कार्यक्रमहरुको अनुगमन गर्दा देहायका विषयमा ध्यान दिनु पर्नेछ ।

- (क) कार्यतालिका अनुसार काम भए नभएको एकीन गर्ने,
- (ख) कामको तोकिएको परिमाण, लागत र गुणस्तर कायम गराउने,
- (ग) योजना वा कार्यक्रमको डिजाइन वा कार्यान्वयनको क्रममा भएका गल्ती वा कमजोरी तत्काल सुधार गरी सार्वजनिक कोषको अपव्यय हुनबाट रोक्ने,
- (घ) अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यलाई पारदर्शी र सहभागितामूलक बनाई नागरिकमा गाउँपालिकाले गर्ने विकास निर्माण कार्यप्रति सकारात्मक भावनाको विकास गराउने ।

६.३.११ अनुगमन विधि

समितिले गाउँपालिका बाट सञ्चालित एवं गाउँपालिका क्षेत्रभित्र गैर सरकारी संस्थाबाट सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन गर्नेछ। अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्दा समितिले देहायका मध्ये आवश्यकता अनुसार कुनै वा सबै विधिको प्रयोग गर्न सक्नेछ।

- (क) कार्यान्वयनमा संलग्न व्यक्ति समूह वा निकायबाट नियमित प्रतिवेदन लिने, (ख) स्थलगत अवलोकन गर्ने,
- (ग) लाभान्वित वर्ग तथा सरोकारवालाहरूसँग छलफल गर्ने,
- (घ) नागरिक समाजका संस्था तथा आम सञ्चारका माध्यम परिचालन गर्ने,
- (व) सार्वजनिक परीक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाई आयोजना गर्ने,
- (च) योजनाको प्राविधिक परीक्षण गर्ने,
- (छ) सेवाग्राही सन्तुष्टी सर्वेक्षण तथा समितिले उपयुक्त ठहर गरेका अन्य विधिहरू।

माथि उल्लिखित विधिका अतिरिक्त कुनै योजना वा कार्यक्रमको सम्बन्धमा अन्य तरिकाबाट पृष्ठपोषण, प्रतिक्रिया वा सुझाव प्राप्त भएको अवस्थामा समितिले त्यस्तो विषयको अभिलेख राखी तथ्यगत विश्लेषणको आधारमा आवश्यक कारवाही अघि बढाउन सक्नेछ।

तालिका : विस्तृत अनुगमन तथा मूल्याङ्कन तालिका

नतिजा (Outputs)	कार्यसम्पादनका सूचकहरू (Performance Indicator)	आधार माप (Baseline Value)	लक्षित माप (वर्ष) (Target Value (Year))	प्रमाणका आधार/स्रोत (Source and Means of Verification)	सर्तहरू (Assumptions)
बहुप्रकोपिय पूर्व सूचना प्रणाली र प्रस्थान प्रणालीको विकास तथा सुदृढीकरण	स्थानियतहमा पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना तथा सुदृढीकरण			इन्भेन्टरीको प्रमाणीकरण प्रतिवेदन, टिप्पणी, संकल्प, बैठकको माइन्सूट, फिल्ड निरीक्षण प्रतिवेदन	सुशासन र बलियो राजनितिक प्रतिबद्धता
विपद् जोखिम न्यूनीकरणको सुधारिएको विकास	सार्वजनिक भवनहरू (विद्यालय, अस्पताल, अन्य सामाजिक संरचना) लाई विपद् तथा बहुप्रकोपिय जोखिमबाट न्यून असर हुने गरि निर्माण गर्ने			स्थानियतहबाट बनाइएको अध्यादेश तथा संकल्प फिल्ड निरीक्षण गरिएको प्रतिवेदनको कपी	स्रोतको उपलब्धता स्थानिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाको उपलब्धता
	विपद् जोखिमयुक्त क्षेत्रमा प्रमाणित भवन निर्माण संहिता तथा निर्देशनहरू अनुसारको निर्माण				निति संयन्त्रहरूलाई सक्षम बनाउदै लग्ने
	जमिन स्थिरीकरणको लागि संरचना विकास तथा सुदृढीकरण				

सन्दर्भ सामाग्रीहरु

१. सर्वेक्षण
२. गाउँपालिकाको सामाजिक संजाल स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४
३. जनगणना, केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग
४. विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना २०७०, धरान उपमहानगरपालिका, सुनसरी
५. Desinventar (<http://www.desinventar.net/DesInventar/main.jsp?countrycode=npl&lang=EN>)
६. राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन २०७५)
७. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४
८. विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६
९. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
१०. स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८
११. नेपालको संविधान
१२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्य योजना (सन २०१८ देखि २०३०),
१३. विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई ढाँचा कार्ययोजना (सन २०१६ देखि २०३०), अंग्रेजी संस्करण,
१४. वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६
१५. जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
१६. राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति, २०७५
१७. स्थानीय जलवायु अनुकुलन योजना सम्बन्धित दस्तावेजहरु,
१८. विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना सम्बन्धी विभिन्न निकायका दस्तावेजहरु ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची क - योजना तर्जुमा प्रक्रिया

विक्रम सम्बत २०७८ मा भएका विपद्का घटनाका कारण प्रभावित स्थानीय तहहरूमध्ये नेपाल सरकारले ३३ वटा स्थानीय तहहरूलाई अति प्रभावितहरूको सूचीमा राखेको छ । सूचिकृत अति प्रभावित गाउँपालिका/नगरपालिकाहरूको लागि राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको अगुवाइमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमा गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत यो मस्यौदा तयार पारिएको हो । अति प्रभावित ३३ स्थानीय तहहरू मध्ये अथक्वेक सेफ्टी सोलुशन्सको सहजीकरणमा १२ वटा स्थानीय तहहरूको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना मस्यौदा तयार भएको छ । तिनै योजनाहरू मध्ये खप्तडछान्ना गाउँपालिका विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना को मस्यौदा पनि हो ।

स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमा गर्न सामान्यतया कम्तीमा केही महिना लाग्ने गर्दछ । राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण र अथक्वेक सेफ्टी सोलुशन्सका बिचमा सम्झौता भए देखिको एक महिना भित्र १२ वटा स्थानीय तहहरूलाई योजना तर्जुमा गर्न सहजीकरण गर्नु त्यति सजिलो थिएन । त्यस माथि पनि स्थानीय तहको निर्वाचन अधि त यो सम्भवै थिएन । त्यसैले निर्वाचन पछि नयाँ जनप्रतिनिधिहरूको पद बहाली पछि मात्र यो कार्यको थालनी हुँदा प्रत्येक गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा भन्डै एक दुई दिनको अन्तरक्रियामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमाका लागि आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्न पर्ने बाध्यात्मक स्थितिका बिचमा यो मस्यौदा तयार पारिएको हो । खप्तडछान्ना गाउँपालिकामा विद्यमान प्रकोप, जोखिम, सडकटासन्नता तथा क्षमता आंकलनको लागि एकदिने कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो । कार्यशालामा खप्तडछान्ना गाउँपालिकाका सबै वडाका जन प्रतिनिधिहरू, गाउँपालिका प्रमुख तथा उपप्रमुख लगायत स्थानीय स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका विधामा संलग्न हुने सरोकारवालाहरू समेतको सहभागिता थियो । विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी आवश्यक सूचना सङ्कलनका लागि कार्यशालामा उपस्थित प्रत्येक वडाका जनप्रतिनिधिहरूसंग प्रत्यक्ष अन्तरक्रिया गरिएको थियो । नेपालमा विक्रम सम्बत २०२८ देखी भएका विपद्का घटना तथा तिनका असरहरूको अभिलेख रहेको “डिसइन्भेन्टार” विपद् अभिलेख प्रणाली, विपद् पोर्टल लगायतका अन्य श्रोतहरूबाट प्राप्त सम्बन्धित सूचनाहरू पनि यस योजनामा प्रयोग भएका छन् । सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित “स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्य योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८” अनुरूप यो मस्यौदा तयार पारिएको छ । यो मस्यौदामा खप्तडछान्ना गाउँपालिकाले आवश्यक सुधार परिमार्जन गरेर पारित गरे पछि यसले आधिकारिकता प्राप्त गर्ने छ ।

अनुसूची क - १: कार्यशाला कार्यक्रम

स्थानीय सरकारको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमा कार्यशाला

२०७९ जेठ २७ गते, खप्तडछान्ना गाउँपालिका, बझाङ

तालिम कार्यशाला कार्यक्रम

समय	२०७९ जेठ २७ गते	
११:००	११:१५	स्वागत तथा शुभारम्भ
११:१५	१:१५	कार्यशाला
१:१५	२:१५	खाजा
२:१५	५:१५	समूहगत विपद् अनुमान अभ्यास र प्रकोप नक्साङ्कन
५:१५	५:४५	समापन

अनुसूची क - २: कार्यशालाका तस्वीरहरु

तस्वीर १ : कार्यशालामा प्रस्तुतीकरण कार्यक्रम

तस्वीर २ : वडा ३ को अध्यक्षज्यू परिचय गर्दै

तस्विर ३ : अभ्यास तथा नक्साङ्कन सहजिकरण कार्यक्रम

तस्विर ४ : अभ्यास तथा नक्साङ्कनको लागी छलफल गर्दै सहभागीहरू

अनुसूची क - ३: कार्यशालाका सहभागीहरु

स्थानिय सरकारको लागि विपद् उत्थानशिल योजना तर्जुमा तालिम कार्यशाला

२०७९ जेठ २६ गते, खप्तडछान्ना गा.पा. सभामा

कार्यशालाका सहभागीहरु

क्रम	नाम	ओहदा	संस्था	सम्पर्क नम्बर	इमेल	हस्ताक्षर
१	नेज वहादुर राज	वडा अध्यक्ष		९८६५७०९९९		
२	ज्योति पन्नाका जोशी	वडा अध्यक्ष		९८६२२६६०९९		
३	राम वहादुर सिंह	वडा अध्यक्ष		९८६९-२०६०९८		
४	जोशी कु ओश्वरी	वडा अध्यक्ष		९८५८६०१५७५		
५	ईश्वर वहादुर शोकाण	वडा अध्यक्ष		- ९८६५७७०६७		
६	दीपक बहादुर थापा	वडा अध्यक्ष		९८६५८८२१२५		
७	सिताराम गिरी			९८५२८७०२९		
८	देवी भक्त जोशी	वडा अध्यक्ष		९८५८९५२५६७		
९	राम गिरी	वडा अध्यक्ष		९८६५६९०५१		
१०	रमानन्द जोशी	वडा अध्यक्ष		९८५८६७०५८६		
११	लोकेश भट्टराई	वडा अध्यक्ष	खप्तडछान्ना गा.पा.	९८६५९१५५७३		
१२	गणेश शोकाण	वडा अध्यक्ष	खप्तडछान्ना गा.पा.	९८५०१६५१०१	manoharshokan2017@gmail.com	

स्थानिय सरकारको लागि विपद् उत्थानशिल योजना तर्जुमा तालिम कार्यशाला

२०७९ जेठ ..... गते, ...

कार्यशालाका सहभागीहरु

क्रम	नाम	ओहदा	संस्था	सम्पर्क नम्बर	इमेल	हस्ताक्षर
१३	जोशी राज अंशु	सहायक पौचो	खप्तडछान्ना गा.पा.लिक	९८६५६६९९८५		
१४	पद्म राज जोशी	सह-इन्जिनियर	खप्तडछान्ना गा.पा.	९८६९२९९६६	padmarajjoshi93@gmail.com	
१५	मदन राम जोशी	लिकवापाल	"	९८६९१०६८९०		
१६	सत्य राम जोशी	का.अपरेटर	"	९८५२९९८९०	saktyram146hi@gmail.com	
१७	राम प्रशाक जोशी	ना.प.स्वा.प्रा.	"	९८६६६६६६६	teshukamadh@gmail.com	
१८	सत्य राम जोशी	ना.प.स्वा.प्रा.	"	९८६६०९३०२८		
१९	दिनेश वं दिहं	अ.ह.व.	"	९८६६६६६६६	thekurishirish@gmail.com	
२०	अबुध थापा मगर	लि.प.व.इन्जिनियर	"	९८६२६०९००९	magarabudhthapa1998@gmail.com	
२१	विष्णु वं बोगण	क्रा.प.स्वा.प्रा.	"	९८६६६६६६६		
२२	दिनेश गिरी	स्वा.प.स्वा.प्रा.	"	९८५४२१९६३६		
२३	कुंजु गिरी	गा.पा.कोषी	"	९८५९०२९५५२		
२४	रविन्द्र वं राहुल	पु.ह.अ.प.	"	९८६६९०६८०५		

स्थानिय सरकारको लागि विपद् उत्थानशिल योजना तर्जुमा तालिम कार्यशाला

२०७९ जेठ ..... गते, ...

कार्यशालाका सहभागीहरु

क्रम	नाम	ओहदा	संस्था	सम्पर्क नम्बर	इमेल	हस्ताक्षर
२२	अलकृष्ण अर्याल	कार्यपालक	एडि नं. १	९८६८६६६३३७	w	
२६	हर्षमी रावल	मिडिया एडिटर	वर्डी-२	९८६८९५०६९९		
२७	राजेश्वर राज जोशी	पालिका सुपर अफिसर	IDS, Nepal	९८६९५०६०६२	rajendrojoshi 0262@gmail.com	
२८	इश्वर बहादुर थापा	शिक्षक	श्री मन्मथी को. वि.	९८६८६९६९९३		
२९	सुरेश व. सिंह			९८६८९९९८८	simshwarsinh2020 @gmail.com	
३०	आशिष तिवारी	एडिटर इन्फोर्मिस	NSETT ECC	९८६९९२१९०८	oasishtwari@ nset.org.np	
३१	गोविन्द व. बोहरा	एडिटर		९८६८२५६९९		
३२	त्रिकुण्ड सिंह	एडिटर	एडिटर-सि.ए.सि.	९८४८९३०८०९	LBsingh90@gmail.com	
३३	गंगा कुमारी रोसापा		, , , १६	९८६८५०१९९		
३४	नारायण	कार्यपालक	एन.एम.ए.ए.	९८६८६९९९९		
३५	विनोद काप्ले	Civil Engineer E-E-E	E-E-E	९८५९९९१०६९		

अनुसूची ख - तालिकाहरु

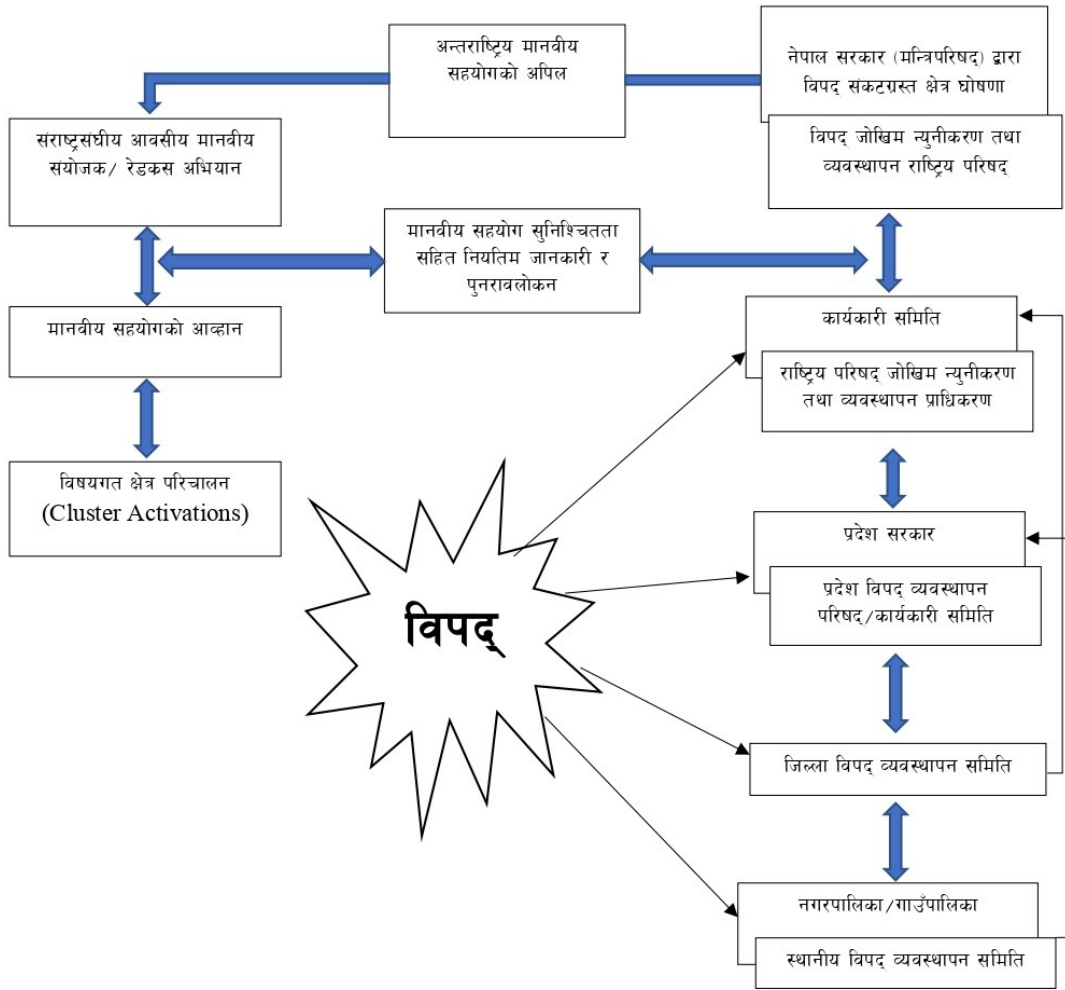
अनुसूची ख - १: २०६८ सालको वडागत जनसंख्या विवरण

वडा नं	घरपरिवार	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	३६६	१,९६२	८७८	१,०८४
२	३७०	१,८५४	८०९	१,०४५
३	३४९	१,८३६	८१३	१,०२३
४	४३९	२,१९६	९७४	१,२२२
५	५०७	२,५५७	१,१७५	१,३८२
६	५१४	२,४६६	१,१००	१,३६६
७	५६०	३,०२२	१,४०१	१,६२१
जम्मा	३,१०५	१५,८९३	७,१५०	८,७४३

श्रोत: केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

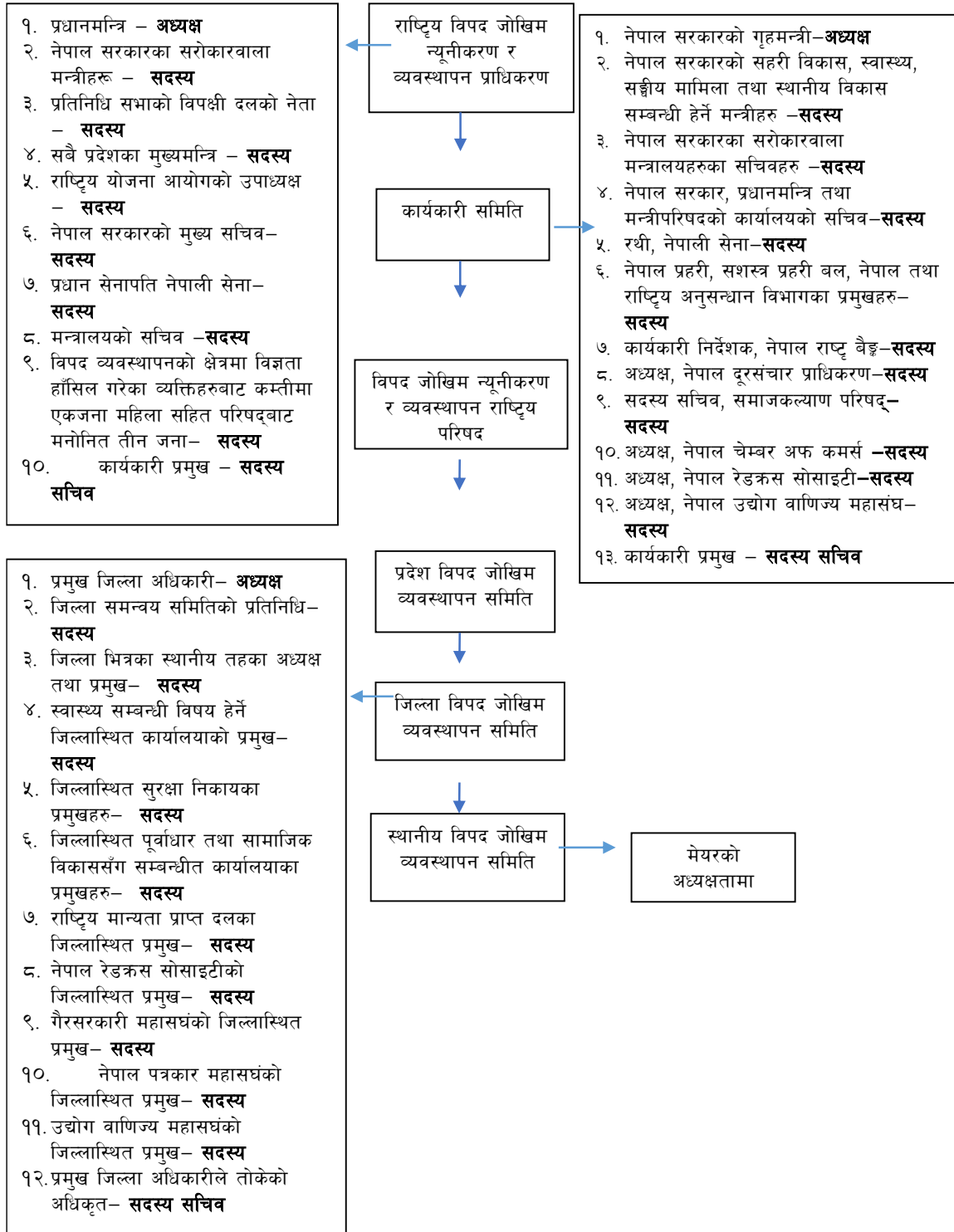

अनुसूची ग - नेपालको राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय आपतकालीन सहायता समन्वय कार्यढाँचा

स्रोत: राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन २०७५)

अनुसूची घ - नेपालको राष्ट्रिय आपतकालीन प्रतिक्रिया समन्वय गर्ने कानुनी संयन्त्र (राष्ट्रिय स्तरमा)

श्रोत: विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन , २०७४

अनुसूची ड- १ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजनाको बजेट तालिका

क्र.सं	मुख्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यहरु	अनुमानित बजेट					
		पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
१	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने कर्मचारीहरु						
२	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने कर्मचारीहरुको भ्रमण						
३	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजनाको निर्माण						
४	वेबको आधारमा डाटावेस एप्लिकेसन निर्माण तथा आवश्यक यन्त्र उपकरणहरु						
५	आधार सर्वेक्षण						
६	आवधिक सर्वेक्षण						
७	समापन सर्वेक्षण						
८							
९							
	जम्मा बजेट						

अनुसूची ड- २ अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको कार्य तालिका

क्र.सं	मुख्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यहरू	आवृत्ति (Frequency)	जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य तालिका					
				पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
१	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजनाको पूनरावलोकन तथा परिमार्जन	१ पटक	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन अधिकृत						
२	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजनाको लागि सुरुवाति कार्यशाला तथा अभिमूखिकरण	१ पटक							
३	वेबको आधारमा डाटावेस एप्लिकेसन/एकसेल डाटावेसको निर्माण तथा सुदृढीकरण	निरन्तर	सूचना प्रणाली (IMS)						
४	डाटा संकलन (निरन्तर कार्य)	त्रैमासिक							
५	डाटावेसमा डाटा प्रविष्टि गर्ने	निरन्तर							
६	डाटा विश्लेषण तथा प्रतिवेदन	त्रैमासिक							
७	वेसलाइन सर्वेक्षण								
८	कार्यक्रम संचालन भएको क्षेत्रको भवन निर्माण सहिता अनुपालनको निरन्तर सर्वेक्षण तथा विश्लेषण	१ पटक							
९	सफलताको कथा तथा अभ्यासहरू संकलन गर्ने	निरन्तर							
१०	इन्डलाइन सर्वेक्षण								
११	मूल्याङ्कन								
१२	प्रतिवेदन								
जम्मा बजेट									

- अनुसूची च - नक्साहरु
- अनुसूची च - १: खप्तडछान्ना गाउँपालिकाको प्रशासनिक नक्सा
- अनुसूची च - २: सडक सञ्जाल नक्सा
- अनुसूची च - ३: भू-उपयोग नक्सा
- अनुसूची च - ४: प्रकोप जोखिम नक्सा
- अनुसूची च - ५: भिरालोपन नक्सा
- अनुसूची च - ६: उचाइ नक्सा
- अनुसूची च - ७: बाढी प्रकोप नक्सा
- अनुसूची च - ८: भूकम्प प्रकोप नक्सा
- अनुसूची च - ९: पहिरो प्रकोप नक्सा